

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1879.   Första Kammaren.   N:o 20.

Fredagen den 21 Mars 1879.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades 2 protokollsutdrag för den 19 i denna månad.

Upplästes två protokoll af följande lydelse:

År 1879 den 20 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i Riksbanken jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Grefve Lewenhaupt, Carl Magnus Casimir, kapten, med 48 röster.

Öfrige fullmäktige:

Herr Arnberg, Johan Wolter, Filosofie Doktor	med 48 röster,
” Dufwa, Alfred Wilhelm, vice Häradshöfding	” 48 ”
” von Ehrenheim, Per Jakob, f. d. Statsråd	” 48 ”
Friherre Fock, Alfred Henrik Eduard, Kansliråd	” 48 ”
Herr Larsson, Liss Olof i Vestannor, Hemmanseg.	” 48 ”
” Richter, Fredrik, Sekreterare i Jernkontoret	” 48 ”

Suppleanter:

Herr Smerling, Leonard, Grosshandlare	med 47 röster,
” Olsson, Ola Bosson, Ledamot af Riksdagens Andra Kammare	” 46 ”
” Österlind, August, Grosshandlare	” 45 ”

R. Tornerhjelm.
E. Key.

A. G:son Bennich.
Ivar Månsson.

Första Kammarens Prot. 1879. N:o 20.

År 1879 den 20 Mars sammanträdde Kamrarnes valmän för att, jemlikt 71 och 73 §§ Riksdagsordningen, utse Riksdagens fullmäktige i Riksgäldskontoret jemte suppleanter för dem; och befunnos, efter valförrättningarnes slut, hafva blifvit utsedde till

Ordförande:

Friherre Åkerhielm, Johan Gustaf Nils Samuel,
Öfverstekammarjunkare med 48 röster.

Öfrige Fullmäktige:

Herr von Stockenström, Carl Reinhold Polhem,		
Bruksegare	med 48 röster.	
” Samzelius, Per, Sekreterare	” 48	”
” Mallmin, Erik Johan, Godsegare	” 48	”
” Themptander, Oscar Robert, Byråchef	” 48	”
” Anderson, Frans Albert, Kammarråd	” 48	”
Friherre Nordenfalk, Johan, Godsegare	” 24	”

efter lottning med Herr Hierta, Carl Gustaf, Kapten, hvilka sistnämnde erhållit lika antal röster.

Suppleanter:

Herr Åbergsson, Anders Viktor, Revisions-		
sekreterare	med 48 röster.	
” Erieson, Carl Vilhelm, Kapten	” 46	”
” Biesert, Johan Niklas, Ledamot af Riks-		
dagens Andra Kammare	” 46	”

sedan ordningen mellan de båda sistnämnde blifvit genom lottning bestämd.

R. Tornerhjelm.
E. Key.

A. G:son Bennich.
Ivar Månsson.

Herr Talmannen hemställde, att dessa protokoll skulle läggas till handlingarne samt Riksdagens kanslideputerade om deras innehåll underrättas, med anmodan att låta uppsätta och till Kamrarnes ingifva förslag till så väl förordnanden för de valde som ock underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anmälan om de verkställda valen; hvilket bifölls.

*Motion om
ändring af 72
§ Regerings-
formen och 71
§ Riksdags-
ordningen.*

Föredrogs Herr Wallenbergs den 19 i denna månad väckta och bordlagda motion N:o 29, om ändring af 72 § Regeringsformen och 71 § Riksdagsordningen.

Friherre Klinekowström: Det är en säregen tillfällighet att under de två sista åren tvenne förslag uppstått liksom storm-

foglar på den politiska horisonten för att båda oväder för det svenska folkets frihet. Det första var det förslag, som af den förberedande skattejemkningskomitén afgafs rörande Konungens rätt att med Riksdagen deltaga i fördelningen af svenska folkets skatter på olika invånare. Jag skulle icke tillmäta detta förslag någon särdeles betydenhet, om icke Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet under en tid sutit såsom ordförande i denna komité och sannolikt inspirerat eller åtminstone gillat samma förslag. Det förslag Herr Wallenberg nu framställt, har, enligt mitt förmenande, samma stora betydelse och samma faror, och det är därför jag icke velat låta dess remiss till Utskott passera utan att deremot afgifva åtminstone min protest. Jag tror, att den bjudande nödvändighet, som Herr Wallenberg påstår förefinnas för att båda statsmakterna skola ansvara för Sveriges Riksbank och följaktligen tillsammans tillerkännas befogenhet att i bankens förvaltning deltaga, är en ganska farlig sats i statsläran. Det är förvånande, att Herr Wallenberg icke velat lemna en längre och utförligare utredning af en så viktig fråga, som den han här framkastat, då densamma likväl, enligt mitt förmenande, på ett högst väsentligt sätt rör det svenska folkets frihet i ett af dess främsta åligganden, nemligen att öfvervaka och ansvara för penningevärdet inom landet.

Herr Wallenberg har velat påstå, bland annat, att nationalrepresentationen borde uppträda endast såsom lagstiftande makt och i denna befogenhet har han inneslutit jemväl dess beviljande af skatter. Det är för mig ofattligt, att skattebeviljandet skulle kunna ingå i Riksdagens lagstiftningsarbete, och jag hoppas, att vid tillfälle den ärade motionären behagade förklara denna sin åsigt.

Det är en känd sak för alla, hvilka det minsta sysselsatt sig med Sveriges öden under framlidna tider, att just ifrån konungamaktens sida de största faror hotat svenska riksbanken och följaktligen äfven penningevärdets uppehållande. Herr Wallenberg medgifver visserligen detta, hvad beträffar Sveriges enväldsstyrelse, då svenska konungar styrde riket såsom dem godt syntes. Men jag tror, att, om den ärade motionären närmare granskar åtskilliga skeden i vår så kallade frihetstids historia, skall han finna, att de maktogande under den tiden äfven velat sysselsätta sig med riksbanken och dess förhållanden, och att icke Kongl. Maj:t haft någon laglig rätt att befatta sig med denna bank, därför hafva vi måhända mera skäl att tacka, än vi tro; ty säkert är, att hade konungarne, särskildt Gustaf III och Gustaf IV Adolf, haft så makt som vilja att disponera öfver Riksbankens medel, lider det intet tvifvel, att detta skett på ett sätt, som både hade varit i politiskt hänseende olyckligt för landet och tillika på ett kanske högst förderligt sätt rubbat bankens förmåga att uppfylla sina åligganden.

Det förslag, den ärade motionären här afgifvit och som afser, att riksbankens styrelse skulle delas mellan tre makter, är äfven högst betänkligt. Han vill öka fullmäktiges antal till nio, deraf

*Motion om
ändring af 72
§ Regerings-
formen och 71
§ Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Motion om
ändring af § 72
§ Regerings-
formen och § 71
§ Riksdags-
ordningen.*
(Forts.)

Konungen skulle ega utnämna tre och hvardera Kammaren tre, och sedermera skulle af dessa nio ledamöter en tredjedel årligen förnyas genom nya val. Hvad först beträffar detta val af tre ledamöter, som skall förrättas af Konungen, så tror jag, att den närmaste följden deraf skulle blifva, att Konungen i de flesta fall kunde ensam erhålla makten öfver bankens styrelse; ty då Herr Wallenberg vill, att ordföranden, i stället för att såsom för närvarande väljas af Riksdagen, skall tillsättas af fullmäktige sinsemellan, så är det ganska troligt, att en af de tre fullmäktige, som Regeringen utsett, komme att väljas till ordförande. Om då denne ordförande skall, såsom jag förmodar det vara Herr Wallenbergs mening, fortfarande hafva samma rätt som nu till afgörande rösten vid paria vota, skulle, om t. ex. vid ett sammanträde af bankofullmäktige åtta ledamöter äro närvarande och en af de utaf någondera Kammaren utsedde förenar sig med de tre af Konungen tillsatte fullmäktige samt alltså fyra röster stå emot fyra, den afgörande rösten ligga hos ordföranden, hvilken, enligt hvad jag förut nämnt, sannolikt blefve en af Regeringens fullmäktige. Detta finner jag ganska betänkligt och icke önskvärdt.

Herr Wallenberg påstår vidare, att den föreslagna tillökningen i fullmäktiges antal vore önskelig och behöflig. Jag har icke närmare kännedom om ärendena inom Riksbanken, hvilka af fullmäktige bestridas; men jag är viss derom, att, om desse fullmäktige tillfrågades, skulle de intyga, att deras arbete icke är svårare, än att det kan med nu varande krafter förrättas.

Den missbelåtenhet, som, enligt Herr Wallenbergs påpekande, nu skulle ega rum, när en eller annan fullmäktig utses inom Kamrarne, kan möjligen förefinnas; men sådant vore mycket att beklaga, ty jag tror, att hvar och en inom denna Kammare böjer sig för den lagliga majoritetens afgörande, och så bör det äfven vara. Deremot är jag säker på, att någon sådan slitning mellan fullmäktige, som Herr Wallenberg antyder, icke eger rum af sådan anledning och troligen icke heller har egt rum. Men om fullmäktige sammansattes så, som Herr Wallenberg föreslagit, är jag öfvertygad om, att mycket större slitningar och svårigheter att förena meningarne skulle uppstå, just i följd af de olika makter, som tillsatt fullmäktige.

De klagomål, Herr Wallenberg låter påskina i sin motion, deröfver att, med undantag af landtbruket, de öfriga näringarne skulle i Kamrarne vara ytterst svagt representerade och att denna ensidighet skulle inverka äfven på valet af bankofullmäktige, om jag rätt uppfattat hans mening, tror jag icke heller vara fullt exakta. Ty af de sju ledamöter, som nu utgöra fullmäktige så väl i banken, som inom Riksgäldskontoret, finner jag, att högst två men egentligen endast *en* representant af jordbruksnäringen finnes i banken och likaledes i Riksgäldskontoret. Vid ett sådant förhållande kan man väl icke säga, att jordbruksintresset inom Kamrarne gifver sig luft vid tillsättandet af dessa förtroendemän, utan tvärtom. Att de öfriga näringarne icke äro så aritmetiskt lika representerade inom Kamrarne, som jordbruksnäringen, är

väl en följd af sakens natur, emedan jordbruksnäringen, som med skäl benämnas landets modernäring, ändock icke, såsom jag i en af mig väckt motion tagit mig friheten påpeka, tagit ut fullt den rätt gent emot städerna, som samma näring tillkommer.

För att icke längre upptaga Kammarens tid, ber jag endast få nämna, att den erfarenhet, vi hittills under de tvåhundra sist-förflutna åren haft om riksbanken och dess verksamhet, har, enligt mitt förmenande, långt ifrån visat, att det skulle vara en "bjudande nödvändighet", att båda statsmakterna skola därför ansvara, och jag tror, att äfven inom främmande land har vår riksbank ett godt vitsord både om sin soliditet och sin samvetsgrannhet att fullgöra sina åligganden. Ingen har heller af den anledning, att Riksdagen ensam har att med riksbanken och dess styrelse sig befatta, tvekat att förtro sig åt densamma i finansielt hänseende, och jag tror icke heller, att den ärade motionären skulle tveka att, om det komme i fråga, åt samma bank lemna sina säkerheter.

För att göra rättvisa åt den förevarande motionen, ber jag få nämna, att den del, som afser, att endast en del af fullmäktige skulle årligen ombytas, är enligt min tanke riktig och det enda goda i förslaget; men för öfrigt anser jag detsamma i dess väsentligaste syftning skadligt för svenska folkets frihet och dessutom hvarken nödigt eller nyttigt, hvarför jag hoppas, att det måtte af Konstitutions-Utskottet likasom af Riksdagen afslås.

Jag anhåller, att dessa mina anmärkningar måtte få åtfölja remissen till Konstitutions-Utskottet.

Herr Wallenberg: Jag skall så mycket hellre uppskjuta besvarandet af Friherre Klinekowströms anförande, som det är allt för sannolikt, att vi få höra detsamma en gång till, då vederbörande Utskott yttrat sig öfver motionen. Äfven om jag då endast i någon ringa mån upptager detsamma till besvarande, vill jag åtminstone begagna tillfället att tillbakavisa beskyllningar, som icke grunda sig på ett enda ord i min motion och icke tillhöra densammas syfte. Till dess Konstitutions-Utskottet, dit jag hoppas Herr Talmannen och Kammaren behaga hänvisa min motion, fått yttra sig öfver densamma, lemnar jag emellertid hvarje svaromål å de nu gjorda anmärkningarne.

Öfverläggningen förklarades slutad och motionen jemte yttrandena hänvisades till Konstitutions-Utskottet.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Banko-Utskottets nedan nämnda, den 19 i denna månad bordlagda utlåtanden och memorial, nemligen:

N:o 8, i anledning af väckta motioner om återutgifvande af riksbankssedlar å en krona;

*Motion om
ändring af 72
§ Regerings-
formen och 71
§ Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

N:o 9, i fråga om användningen af bankovinsten för år 1878; och

N:o 10, i anledning af väckt motion om inrättande af ett riksbankskontor i Östersund.

Föredrogs, men begärdes af flere ledamöter å nyo på bordet Lag-Utskottets den 19 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 15, i anledning af väckta motioner om lagstadganden rörande sådana medlemmar af svenska kyrkan, hvilka, ehuru till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller, fastän döpte, icke, på sätt samma kyrka godkänner, låtit sig konfirmera och begått Herrans nattvard.

Efter föredragning af Andra Kammarens den 19 i denna månad bordlagda protokollsutdrag N:o 109, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 11, angående underdånig skrifvelse om beredande af flera lärotimmar för naturhistoriens studium vid rikets allmänna elementarläroverk; beslöt Kammarerna hänvisa detta ärende för vidare utredning till sitt Tillfälliga Utskott N:o 2.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Herrar *Tham* och *Ola Persson* under tre veckors tid, räknad från den 24 i denna månad.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

O. Brakel.

Lördagen den 22 Mars 1879.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 21 och protokollet för den 8 i denna månad.

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 3, i anledning af väckta motioner om ändring i 14 § Riksdags-ordningen. *Ändring af 14 § Riksdags-ordningen.*

Herr Wallenberg: Jag ber Konstitutions-Utskottets aktade ordförande och ledamöter om ursäkt, att jag finner den motivering, som här blifvit lemnad för ett afstyrkande, föga tillfredsställande. Den upptager alldeles icke sjelfva saken, utan der talas om åtskilligt annat och deribland till en början, att denna motion har blifvit väckt vid sex föregående riksdagar och fått ett alldeles lika afstyrkande. På det sättet skulle aldrig någon fråga komma längre, om den blifvit några gånger afstyrkt, och deri ligger således icke något skäl, utan jag tror, att man borde söka efter bättre skäl, och skäl till tillstyrkande kunde man få deri, att hvad som föreslagits af Herr Ericsson icke alls rubbar den princip, på hvilken valrätten till Andra Kammaren är fotad. Principen är att man skall bidraga till statsverket med *någon* skatt; den må nu vara 1, 2, 3 eller 4 kronor. Detta är en smaksak och rubbar icke principen. I principen ligger en vederläggning mot deras åsigt, hvilka säga att alla människor skola vara födda med valrätt och kanske icke förlora den ens, om de ligga kommunen till last eller sakna fast bostad samt äro utan mantals-skrifningsort. Lagstiftaren har icke velat gå längre än att medgifva valrätt åt alla dem, som kunna anses bidraga med någon skärf till fyllande af statsverkets behof. Denna princip vill jag upprätthålla, men att påstå, att den som skattar för åttahundra kronor skall vara mera mera berättigad än den som skattar för fyrahundra kronor, det kan jag icke finna billigt eller rättvist.

Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

Utskottet säger vidare, att författningen varit tillämpad allt för kort tid, men det är icke något skäl, ty om det finnes någon obillighet eller något misstag i en ny författning, så ju förr den ändras desto bättre. Jag tror, att det är ett fel, att 1865 års Riksdagsordning blifvit lemnad åt sitt öde och icke blifvit förbättrad. Med afseende derpå erinrar jag om den 65 § Riksdagsordningen; det var icke lagstiftarens mening, att den skulle få den tydning, som den fått, men den var mycket otydligt skriven, och derigenom händer det ibland att man får författningsförslag under gemensam votering, ehuru det tvärtom i grundlagen säges, att derom skola båda Kamrarna vara ense och hvar för sig fatta enahanda beslut.

Det är vidare sagdt af Utskottet, att den föreslagna förändringen icke "framgår ur ett djupt och allmänt känt behof". Jo, det får Utskottet ursäktas, att detta icke är annat än en fras och icke något motiv, ty hvad bevisar väl det, att Utskottet säger, att det icke är något känt behof? Om det är en allmän önskan, så tror jag också, att det bör upptagas till allvarlig behandling och icke på detta sätt afvisas utan all slags motivering. Utskottet medgifver, att siffran är i viss mån godtycklig och det är den visst, men det är principen man skall hålla på och icke på siffran. Detta tynger mer i vågskålen än alla anföranden emot sjelfva framställningen.

Vidare talar Utskottet om en någorlunda betryggad ekonomisk ställning, men den, som icke har mera än 800 kronors inkomst kan väl icke sägas hafva en betryggad ekonomisk ställning, ty han är beroende på sin helsa och sina kroppskrafter och kan han icke längre arbeta, så beror derpå hans ekonomiska ställning i högre grad än att han några år kunnat skatta för 800 kronors inkomst.

På alla dessa skäl tillåter jag mig att hos Herr Talmannen anhålla om proposition på återremiss af denna punkt, så vidt den rör Herr Ericssons motion.

Friherre Klineckowström: De äldre ledamöter af denna Kammare, som måhända bevistat Ridderskapets och Adels öfverläggningar vid 1865 och 1866 årens riksdagar, när den nya representationsförändringen diskuterades och bifölls, torde måhända påminna sig, att jag vid detta tillfälle sökte af alla mina krafter att få denna ändring i grundlagen afslagen. Skälen dertill voro mångahanda, men det hufvudsakliga — och hvilket äfven rör denna fråga — var det, att jag ansåg, att i den gamla representationsordningen, som var gällande intill 1866, voro kvalifikationerna för valrätt och valbarhet bättre än de kvalifikationer man satt i de förras ställe. Dessa gamla kvalifikationer voro, såsom herrarna påminna sig, hufvudsakligen grundade på börd, på allmän tjänst, på näring eller yrke och på besutenhet; alla dessa kvalifikationer voro således till hufvudsaklig del oberoende af penningen och dess växlande värde. Den nya representationen satte deremot såsom kvalifikation för valrätt och valbarhet hufvud-

sakligast penningen. Jag ansåg då och jag anser ännu, att detta var ett stort misstag af de herrar, som skrefvo den nya representationsordningen och drefvo den igenom, och jag tillät mig då att med afseende på dessa nya bestämmelser för valrätt och valbarhet uttala den liknelsen, att Riksdagsordningen skulle komma att hvila på två lerböjor, den ena penningen med dess vexlande värde och den andra bevillningsförordningen med taxeringsförrätningarnes vansklighet för bestämmande af värdet å egendom och inkomst. Sedan den tiden hafva 14 år förgått och det har ofta, eller åtminstone vid 7 riksdagar af de 14 som passerat, skett mer eller mindre energiska bemödanden att förändra denna Riksdagsordning till förmån för den stora mängd politiskt oberättigade som stå utanför valrätten. Vore jag icke vän till det nya sakernas skick, som nu inträdt, hvilket jag tror, att hvarje god medborgare bör vara — så snart det förslag, som jag bekämpat, blifvit grundlag, slöt jag mig till detsamma och sökte göra mig dess bestämmelser till godo för att uppnå mina lagliga syften — ville jag att denna lag skulle rivas sönder, då funnes det efter min tanke icke något bättre medel dertill än att envist sätta sig emot hvarje förändring i dessa svaga och oegentliga bestämmelser. Det är derföre som jag icke annat kan än att med värma sluta mig till de motioner, som här föreligga och hafva blifvit af Konstitutions-Utskottet behandlade, och jag gör det så mycket mera, som jag i dessa önskningsar finner ganska billiga anspråk på att deltaga i de allmänna förhandlingarna. För att lemna herrarne en öfversigt af förhållandet medelst några siffror, så vill jag nämna att det finnes omkring 1,150,000 myndige män i Sverige och deraf äro endast omkring 235,000 för närvarande valberättigade. Med den förändring, som nu har blifvit föreslagen, nemligen att nedsätta gränsen för valrätten till Andra Kammaren från 800 till 400 kronor, så skulle af de politiskt oberättigades stora antal endast 150,000 flere personer komma att utöfva den stora medborgerliga rättigheten och således skulle af samtliga myndige män i Sverige genom denna förändring 385,000 komma att sättas i tillfälle att utöfva mera eller mindre inflytande på valen till Andra Kammaren. Det skulle blifva 33 procent af samtliga myndige män i landet. Icke kan man väl kalla det såsom något särdeles stort steg, och om icke så beskaffade fordringar blifva erkända såsom billiga och rättvisa, så befarar jag, att grundlagen i dessa hänseenden småningom skall blifva förhatlig för den stora massan af folket, och hvad derpå följer är icke svårt att gissa. Och hvad är det egentligen som begäres, mine Herrar? Vi veta att vid val till Första Kammaren, hvilka ske af landstingen, äga redan de personer, som hafva rätt att deltaga i kommunens angelägenheter, rätt att välja landstingsmän, och derigenom hafva de medelbart inflytande på val till Första Kammaren. Hvad vore det då för fara att låta samma grunder gälla för val till Andra Kammaren? Efter min tanke vore det endast att, såsom man säger, "flytta kyrkan midt i byn". För att blott gifva ett exempel på huru svaga de grunder äro, på hvilka valrätten och valbarheten bero, vill jag nämna, att

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

här i denna Kammare kan lagligen sitta hvilket allmosehjon som helst, ty grundlagen säger blott att för att väljas till denna Kammare (Senaten) skall han ega jordegendom till 80,000 kronors taxeringsvärde; men så länge grundlagen ingenting sagt, huruvida samma egendom får vara inteknad eller ej, så torde herrarne finna, att denna lagbestämmelse blott är en fras, och jag känner personer, som hafva egendom för flera hundra tusen kronors taxeringsvärde, men i sjelfva verket icke ega ett enda öre, och när deras stat har blifvit uppgjord, har det visat sig, att långt ifrån att de egt någonting, hafva de varit skyldiga hundra tusentals kronor. Således behöfva vi icke i denna Kammare yfvas så mycket öfver vår sjelfständighet, ty grundlagsenlig är den icke.

Hvad Konstitutions-Utskottets förevarande betänkande beträffar, så har en ärad talare redan gjort en granskning deraf, som icke utfaller till förmån för Utskottet. Det är ett af de svagast hopkomna betänkanden från Konstitutions-Utskottet, som jag på länge sett. Utskottet har icke med något verkligt skäl bemött motionärernes hemställan, utan har gjort det endast med svepskal och synes glorifiera sig öfver att det under sex föregående riksdagar har nedslagtat de motioner, som väckts i detta syfte. Utskottet godkänner deremot, att valensus borde vara fotad på en allmängiltig princip, och erkänner att den närvarande är i viss mån godtycklig. Ja, det är den som gör, att jag befarar, det dess dagar äro räknade, om man nu icke söker att bota det stora felet i densamma.

Jag vill icke upptaga herrarnes tid med att säga något vidare, utan förena mig med Herr Wallenberg uti att yrka återremiss af betänkandet till Konstitutions-Utskottet.

Herr Hallenborg: Innan jag inlåter mig på att söka besvara de anmärkningar, som blifvit gjorda mot Konstitutions-Utskottets förevarande betänkande, må det tillåtas mig att uttala min åsigt om de skyldigheter, som enligt grundlagens föreskrifter åligga Konstitutions-Utskottet. Den 38 § i Riksdagsordningen stadgar, att Konstitutions-Utskottet eger att granska rikets grundlagar samt att hos Riksdagen föreslå sådana ändringar deri, som Utskottet anser högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa. Om nu denna föreskrift kan anses hufvudsakligen vara gifven för bestämmandet af de villkor, hvarpå Utskottet bör begagna den Utskottet medgifna rätten att taga initiativ i fråga om grundlagsförändringar, så torde dock deri äfven ligga en antydning om det sätt, hvarpå Utskottet bör behandla de förslag till grundlagsändringar, som af enskilde motionärer kunna framställas. Meningen måste väl vara den, att man i alla frågor, som röra förändringar i grundlagen, bör iakttaga den största betänksamhet och varsamhet. Enligt min tanke utgöra nemligen grundlagarne de fyra hörnstenarne i den grundval, hvarpå vårt konstitutionela statsskick hvilat, och likasom man i fråga om andra byggnader icke får oupphörligen rubba grunden, hvarigenom den slutligen blifver osäker, så bör man äfven i afseende på grundlagen se till,

att man icke ständigt rör vid densamma och rubbar den för att tillfredsställa än den enes och än den andres önskningsar, ty i sådant fall får icke grundlagen den helgd, som den i ett konstitutionellt samhälle bör hafva. Utskottet bör därför noga tillse, att det icke gör sig till förespråkare för sådana förslag, som egentligen blott äro foster af en enskild motionärs fantasi, utan att de ifrågavarande förslagen verkligen grunda sig på en bland folket rådande allmän opinion och utan att dessa förslag till ändringar verkligen äro af behovet påkallade, ty om Utskottet går lättvindigt tillväga, och på grund af hvarje förslag, som framställles, oupphörligen framkommer med betänkanden och förslag, som år efter år af Riksdagen afslås, så blir följden deraf den, att Konstitutions-Utskottet vid Riksdagen förlorar den ställning, det på grund af grundlagens föreskrifter bör intaga, att nemligen vara den auktoritet, hvarpå man i afseende på stiftandet af grundlag bör kunna stödja sig, likasom man är skyldig att böja sig för dess domslut, då enligt grundlagen utslaget är lagdt i Utskottets hand. Jag vill dermed icke hafva sagt, att Utskottet skall uppoffra sin sjelfständighet af fruktan att göra sig misshagligt vare sig för den allmänna opinionen i landet eller för någondera af Kamrarne, utan min mening är tvärtom den, att, om ett förslag framkommer, som verkligen är af den betydelse att det *bör* drifvas igenom, då åligger det Utskottet att utan all fruktan arbeta på genomförandet af detta förslag, och att Konstitutions-Utskottet dervidlag icke svikit sin pligt, derom vitna bland annat dess bemödanden vid flera föregående riksdagar att ändra den mest bristfälliga af våra grundlagar, nemligen Tryckfrihetsförordningen.

Hvad nu den föreliggande frågan beträffar, så skall jag först försöka att gifva en liten historik af densamma för att visa, att de motioner, som gång efter annan väckts i detta afseende, icke lyckats vinna några sympatier hos Riksdagen.

År 1869 väcktes i Andra Kammaren af Herr Uhr motion derom, att valrätt till Riksdagens Andra Kammare måtte tillkomma hvarje myndig svensk man, som minst ett år varit i valdistriktet mantalsskrifven. Konstitutions-Utskottet hemställde emellertid, att detta förslag måtte afslås, och denna hemställan bifölls af båda Kamrarne, i Första Kammaren utan diskussion och i Andra Kammaren utan votering. 1870 återkom samma motion blott med en obetydlig förändring, och Konstitutions-Utskottet hemställde åter om afslag derå, hvilken hemställan också af begge Kamrarne bifölls, i Första Kammaren äfven denna gång utan diskussion, i Andra Kammaren efter skedd votering. 1872 väcktes åter motioner i denna fråga, nu af Herrar Magni och Uhr, af båda i samma syftning. Konstitutions-Utskottet afstyrkte dessa förslag och Första Kammaren biföll utan diskussion Utskottets hemställan, Andra Kammaren deremot återremitterade frågan till Utskottet. Utan att på något sätt vilja förringa Andra Kammarens värde, får jag likväl erinra, att Andra Kammaren alltid fattat sina beslut härutinnan *efter* Första Kammaren. Sedan väckte Herr Nils Hansson i Andra Kammaren vid 1873 års riksdag en motion af

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

det innehåll, att census i afseende på valbarhet till Första Kammaren och valrätt till Andra Kammaren skulle nedsättas till hälften af hvad som i Riksdagsordningen finnes stadgadt. Konstitutions-Utskottet gjorde då en statistisk beräkning öfver de verkningar, som kunde blifva en följd af ett dylikt förslags antagande, och afstyrkte sedan detsamma, hvarpå begge Kamrarna biföllo Utskottets förslag, Första Kammaren utan votering, Andra Kammaren först efter votering. 1874 väcktes motioner i samma syfte af Herrar Nils Hansson och S. B. Linné, men i öfverensstämmelse med Konstitutions-Utskottets hemställan afslog Riksdagen motionärernes förslag, Första Kammaren utan diskussion och Andra Kammaren efter votering.

Förslag gående i samma riktning som de föregående förekommo redan äfven vid 1875 års riksdag, afstyrktes såsom förut af Konstitutions-Utskottet och afslogos af begge Kamrarna, af Första Kammaren utan diskussion och af Andra Kammaren utan votering. Slutligen väcktes äfven år 1878 en motion i samma syftning af en riksdagsman i Andra Kammaren Per Nilsson i Wittjerf, och Herr Wallenberg intresserade sig då så lifligt derför, att han här i Kammaren, då Konstitutions-Utskottet äfven den gången hade afstyrkt förslaget, yrkade återremiss af frågan; han fick dock vid voteringen blott 20 röster för sin åsigt, i följd hvaraf Första Kammaren afslog förslaget, och samma utgång fick saken äfven i Andra Kammaren.

Då nu grundlagen föreskrifver, att Utskottet skall föreslå sådana ändringar, som äro högst nödiga eller nyttiga och möjliga att verkställa, så frågar jag, om man verkligen med fog kan påstå, att de förslag, som flera år efter hvarandra blifvit framställda inom representationen och icke erhållit något understöd hvarken inom Första eller Andra Kammaren utan ständigt blifvit afslagna, äro sådana, att de kunna anses högst nödiga eller nyttiga eller såsom uttryck af ett allmänt känt behof och möjliga att genomföra, och skall Utskottet, när det för sin del hyser den bestämda åsigten, att sådana förslag hvarken böra gå igenom eller hafva någon utsigt att kunna drifvas fram, skall Utskottet då, när en motionär framkommer med ett dylikt förslag, understödja detsamma blott för att visa sig tillmötesgående i afseende på ett behof, som efter Utskottets mening icke finnes till i verkligheten? Och hvad nu beträffar det politiska intresse, som finnes i landet och som, att döma af hvad som här blifvit sagdt, skulle finnas i högre grad hos dem, som stå under strecket, än hos dem, som stå ofvanför detsamma, så är det min öfvertygelse, att detta intresse just icke visar sig deraf, att motionärer framställa förslag, utan det bör fast mera visa sig i det sätt, hvarpå de redan politiskt berättigade begagna sig af sina rättigheter; men då ser man, att af 100 på landet valberättigade endast 17 hafva varit närvarande vid riksdagsmannavalen till Andra Kammaren och således icke mindre än 83 uteblifvit, och i städerna har förhållandet varit sådant, att af 100 valberättigade 60 uteblifvit och endast 40 infunnit sig för att rösta. Ännu betänkligare är, att på ett ställe

flera tusen personer underlåtit att betala sina kommunalutskylder, hvarigenom de således upphört att vara valberättigade. Jag vill fråga, om detta kan sägas vittna om något stort politiskt intresse. Jag vet väl, att de finnas, som skulle vilja ändra lagen derhän, att man icke behöfde betala kommunalutskylder för att vara valberättigad; på detta sätt att gå till väga vill jag dock ej nu inlåta mig, men jag vill deremot säga, att om hos dessa personer verkligen funnes ett varmt och lefvande intresse för saken, så borde de icke uraktlåta att fullgöra sina skyldigheter för att få rätt att i valen deltaga, ty om man skall uppträda såsom lagstiftare och bestämma lagar för andra, så måste man väl först tillse, att man själf lefver efter de lagar, som finnas.

Vill man nu undersöka, huru det skulle gestalta sig, i fall det föreliggande förslaget af motionärerne i Andra Kammaren ginge igenom, så visar det sig, att af personer, hvilka ega en inkomst af 800 kronor och derutöfver, finnas för närvarande på landet 30,725 valberättigade och i städerna 42,627, således tillsammans 73,353 valberättigade; om åter förslaget ginge igenom, så skulle å landet 80,401 och i stad 78,523 personer, hvilka nu stå nedanför strecket, få valrätt och således tillsammans icke mindre än 158,923 nya valmän tillkomma.

Nu frågar jag, hvad följden skulle blifva, om man — då vid det nya representationsskicket genomförande man förklarade, att den brist på konservativa garantier, som skulle ligga deri, att det befarades, att landtbefolkningen skulle få för stor makt i förhållande till städernas invånare, vore afhjelpat derigenom att det större antalet representanter från städerna just skulle utgöra detta konservativa element, som man ansåg behöfligt — nu ändrade detta och antog den föreslagna siffran för valcensus?

Följden deraf blefve väl den, att hela den grund, hvarpå Andra Kammarens sammansättning är byggd, komme att helt och hållet förfalla, och då de 158,000 nye valmännen komme att öfverflygla de 73,000, som redan finnas, så blefve valkollegierna väsentligen förändrade. Det är derför icke, såsom Friherre Klinckowström yttrat, af envishet och halsstarrighet att vilja sätta sig emot hvarje förslag i denna rigtning, som Konstitutions-Utskottet afstyrkt de ifrågavarande motionerna, utan, om försök röja sig hos en eller annan att göra sig behaglig just för detta valkollegium, som man vill hafva, emedan det lättare kan tillfredsställa hans politiska äregirighet, fastän dessa personer sjelfve troligen icke så djupt känna detta behof af politisk rösträtt, som Herr Wallenberg och Friherre Klinckowström tyckas föreställa sig, så måste det väl vara Konstitutions-Utskottets pligt att söka afstyra sådana försök och detta är just hvad Utskottet i förevarande fall gjort. För öfrigt vill jag erinra derom, att de nu gällande villkoren för att vara valberättigad verkligen icke äro så svåra att uppfylla; det talas visserligen om 800 kronors årlig inkomst, men man behöfver ju endast ega en liten fastighet på landet uppskattad till ett värde af 1,000 kronor eller en bråkdel af en tomt af samma värde i någon stad för att få denna valrätt. Jag kan så-

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af ledes, om jag verkligen har ett lefvande politiskt intresse, mycket
14 § Riksdags- lätt göra mig valberättigad, och då Friherre Klinckowström yttrat,
ordningen. att här i Kammaren kan sitta "hvilket allmosehjon som helst",
(Forts.) så vill jag för min del påstå, att hvilken ekonomiskt sjelfständig
man som helst, som eger 1,000 kronor, kan komma in i Andra
Kammaren; och kan en så kvalificerad person, som Friherre
Klinckowström omnämt, komma in i Första Kammaren, så måtte
han väl också hafva så pass goda utvägar, att han kan skaffa
sig kredit på 1,000 kronor att därför köpa en fastighet, så att
han kan komma in i Andra Kammaren, och jag är öfvertygad,
att den ärade talaren icke skulle undandraga sig att hjälpa en
politisk kapacitet, som han kunde vilja hafva in i Andra Kam-
maren, likasom jag icke heller skulle tveka att med egna till-
gångar understödja en person, som jag ansåge i hög grad ega de
egenskaper, som fordras för en ledamot af nämnda Kammare.

Det har blifvit yttradt af Herr Wallenberg, att den siffra,
som nu är bestämd för valbarhet, är godtycklig; ja! det är mycket
sant, det tycker också jag och det tyckte man äfven år 1865, och
detta anmärktes just såsom ett skäl *mot* den nya representations-
ordningens införande, men jag tror, att Herr Wallenberg sjelf
var en af dem, som varmast ifrade *för* detta förslag och förklarade
alla de skäl, som anfördes mot dessa siffror som ohållbara. Då
föddes det vackra talet om allmän människorätt och allmänt
människovärde, då kommo petitioner och deputationer från alla
håll, och alla bådo att få detta förslag antaget, der penningen
utgjorde den enda värdemätaren; och det var just dessa arbetare,
som voro samlade i stora skaror och för hvilkas vrede man så
fruktade, att man ansåg sig böra sammandraga en större trupp-
styrka i hufvudstaden och förstärka polisvakterna, som allra ifrigast
anhöllo om detta förslag. När det politiska intresset hos nationen
blir så lefvande, att de valberättigade mangrannt rusa till val-
urnan, och då det verkligen visar sig, att det i landet finnes en
allmän och innerlig önskan att deltaga i politiska angelägenheter,
då tror jag mig icke blott för egen del utan äfven å Konstitutions-
Utskottets vägnar kunna försäkra, att Utskottet icke envist och
halsstarrigt skall sätta sig emot sådana förändringar, som kunna
vara nödiga och nyttiga; men till dess tror jag, att Utskottet
lugnt kan taga emot de beskyllningar, som göras detsamma, att
det nemligen skulle motsätta sig *hvarje* förslag till ändring i detta
afseende, ty Utskottet har den pligten att se till, att med den
största grannligheten och försigtighet vidtagas förändringar i
grundlagarne, men icke att vara med om hvilket förslag som
helst, som kan framställas.

De ärade talare, som yrkat återremiss, måste föreställa sig,
att Utskottet består af särdeles vankelmodiga personer, men jag
tror mig kunna försäkra, att, om denna Kammare beslutar en
återremiss, Konstitutions-Utskottet icke kommer att gå ifrån sin
en gång uttalade åsigt, utan resultatet blir det samma. Låt därför
dessa personer, som intressera sig för saken, väcka motioner, och
låt debatterna utvisa detta varma och lefvande intresse, så att

Utskottet kan veta hvad Riksdagen verkligen vill i denna fråga; men då frågan i år kommer tillbaka för åttonde gången, och då de betänkanden, som Utskottet afgifvit, ständigt blifvit af Riksdagen gillade, så får jag upprigtigt säga, att jag verkligen hade väntat, att den förste talaren, hvars skicklighet såsom debattör jag villigt erkänner, skulle göra något annat än kritisera motive- ringen. Den svagaste ståndpunkt, en debattör kan intaga är nemligen, enligt min åsigt, att inlåta sig på en kritik af motive- ringen för ett betänkande, ty den må vara skrifven af hvilken som helst, så kommer det dock deri alltid att finnas vissa fraser och enstaka punkter att haka sig fast vid, och genom dylika an- märkningar kan man visserligen förråda stor fyndighet och skarp- sinnighet, men detta träffar icke sjelfva *saken*, hvarom det är fråga.

Jag anhåller, att Kammaren, i likhet med hvad den sju gånger förut gjort, måtte bifalla hvad Konstitutions-Utskottet i denna punkt föreslagit.

Herr von Koch: Debatten har börjat med en sådan värma för att icke säga hetta, att det är med en viss betänklighet, som man deltagar i densamma. Jag skall börja utan någon slags polemik mot de herrar som yttrat sig och jag vill endast, då det antagligen är sista gången jag kommer att yttra mig i denna fråga, som sannolikt icke kommer att lösas förrän efter många år, säga, på hvilket sätt jag skulle önska en modifikation af den 14 §. Jag tror, och har antydt det flera gånger förut, att man egentligen borde söka att få valrätten till Andra Kammaren ut- sträckt till alla dem, som hafva beslutanderätt i kommunalstämma, men i sammanhang dermed har jag yttrat mig för att man borde till 600 kronor höja den inkomst som berättigar till deltagande i kommunala frågor, på samma gång som man också skulle, såsom 1859 års komité föreslog, höja till 400 kronor det afdrag, som nu beviljas å taxeringsbeloppet och hvilket afdrag är grundadt derpå att det skulle vara det minimum, för hvilket en familj skulle kunna lefva. Denna summa af 400 kronor är efter min tanke icke för stor, och derföre skulle jag vilja hafva den punkt, hvarpå man skulle börja med att deltaga i kommunala angelägenheter, bestämd till 600 kronors inkomst.

Dessutom har jag ett särskildt skäl att åberopa. Enligt hvad jag visade vid förra riksdagen, hvilket sedermera blifvit bestyrkt af den utredning, Statistiska centralbyrån på Regeringens för- anstaltande lemnat, betalas i den provins, jag tillhör, fastighets- bevilning fullt ut så hög, som fastigheterna tåla vid, och jag tror äfven, att andra beskattningsföremål, inkomst af embete eller tjänst, kapital eller arbete beskattas riktigt, men undantag göres hvad angår de lägst beskattade, emedan det ty värr ännu finnes så många personella skatter. — Ty värr, säger jag, när jag anser, att den så kallade "la taille" var en af de förnämsta anledningarna till franska revolutionen. — Visserligen hafva vi nu mera afskaffat en del personella utskylder, men ännu återstå några sådana till staten, nemligen kurhusavgift, skolaavgift och afgift till presterskapets

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

aflöning. På landet har man dessutom ännu benägenhet att kasta en mängd afgifter på personer, och derjemte finnes ännu stundom så väl hos Regeringen som representationen fallenhet att öka de indirekta skatterna, hvilka drabba hårdare, ju mera man kastar dem på nödvändighetsvaror eller sådana varor, som blifvit en vana att använda, t. ex. socker och kaffe. Dylika personliga skatter och indirekta skatter drabba i proportion tyngre och tyngst dem, som hafva de minsta inkomsterna, och jag tror derföre, att det vore rätt, om man icke satte den punkt för lågt, på hvilken man börjar att taga ut kommunalutskylder. Ett ytterligare skäl dertill är ock, att man till följd af kommunalstadgarnes bestämmelser finner personer, som, oaktadt de i sjelfva verket hafva 600 kronors inkomst, uppskattas till en inkomst af allenast 400 kronor, på det att de icke skola komma i fråga att erlägga bevilning efter 2:dra artikeln.

Genom en förändring i den af mig antydda rigtningen finge man en mindre godtycklig grund för valrätt, ty man kunde då förklara dem, som äro röstberättigade i kommunalstämma, jemväl vara berättigade att deltaga i val till Andra Kammaren, och deri låge otvifvelaktigt en fördel.

Jag har bland personer, som skatta för 400 å 500 kronors inkomst funnit mycket duglige och nitiske kommunalmän, hvarförutom det är gifvet, att den, som förtjenar och skattar för allenast 4 eller 500 kronor, kan vara lika oberoende som den, hvilken eger en fastighet om 1,000 kronors värde, helst denna fastighet kan vara så belastad genom inteckningar, att egarens verkliga inkomster nedgå måhända till 100 kronor.

Då jag hoppas, att, innan vi i denna fråga fatta definitivt beslut, hvilket, afven om vi nu skulle bifalla den föreslagna ändringen, icke kan ske förr än efter nya val till Andra Kammaren, vi få en ny bevilningsförordning, deri minimibeloppet inkomst, som beskattas, sättes till 600 kronor, vill jag tillstyrka återremiss, oaktadt ordföranden i Konstitutions-Utskottet gifvit oss försäkran, att en återremiss icke skall tjena till något. Jag föreslår återremiss i det syfte, att den föreslagna siffran 400 kronor måtte ändras och bestämmas till 600 i 14 § Riksdagsordningen.

Jag vill tillägga, att Herr Hallenborg icke uttryckte sig fullt exakt, då han sade, att samma motion nu föreläge, som blifvit många gånger förut afslagen. Han nämnde om dessa föregående motioners innehåll och, om jag hörde rätt, sade han ju sjelf, att de gingo ut på *allmän* rösträtt.

Hvad nu denna allmänna rösträtt beträffar, ber jag att derom få nämna några ord. Den har varit mycket på modet, hvilket bäst synes af de många ändringsförslag rörande valrätt, Konstitutions-Utskottet under senare åren haft att handlägga, och personlighetsprincipen har af en bland våra störste häfdatecknare, som vunnit mycken popularitet, blifvit förordad. Den tid kan väl ock komma, då man uti länder i allmänhet och äfven i vårt land kan utsträcka rösträtten till alla personer. Den kan måhända till och med komma tidigare i vårt land än annorstädes, enär vi

äro nog lycklige att i afseende på allmän folkbildning intaga ett af de främsta rummen, men så länge vi hvarken äro allmänt upplyste eller allmänt nyktre, hafva vi stora anledningar och varnande exempel mot att utsträcka valrätten för långt. I England genomdrefs en sådan förändring utaf Tories, ehuru Whigpartiet var emot saken. Det fans blott en af partiet, som hjälpte dem, nemligen Gladstone; hans gamla kolleger stridde emot förslaget. Nu har följden blifvit den, att parlamentet till stor del rekryteras med tillhjälp af röster, som uppsamlas på krogarne och som kunna köpas af de mäktige. Det skulle kunna hända, att man äfven i vårt land skaffade valmän från dylika lokaler, så länge vi icke här göra mera för nykterheten än nu sker, om valrätten utsträcktes enligt personlighetsprincipen.

Då jag ett annat år icke torde komma att deltaga i Riksdagens förhandlingar, har jag velat nu till protokollet uttala denna min åsigt, att, innan man antager allmän rösträtt, man måste göra den lägre delen af folket mera upplyst och mera nykter, än nu är förhållandet.

Jag yrkar återremiss.

Herr Jöns Pehrsson: Det är allt ett tidens tecken, att äfven en sådan fråga som denna kan diskuteras här i Kammaren, kanske ännu grundligare än som redan skett. Jag klandrar icke heller Utskottet, vare sig i afseende på dess beslut eller motiven derför, då det hittills icke visat sig det minsta lif eller intresse i denna Kammare för frågans lösning. Jag vet icke, huru vida det är sant hvad man berättat, att Utskottets beslut tillkommit genom den förseglade sedeln, men jag tror det för min del icke, då jag ej funnit samtliga ledamöterna i Utskottet från Andra Kammaren antecknade såsom reservanter. Jag fäster mig endast vid att tiden måste verka förbättring äfven i detta fall, och jag skulle vilja erinra om, hurusom under öfverläggningarne rörande representationsreformen den dåvarande representanten i bondeståndet för den ort, som nu utsett mig, yttrade: "Vi måste taga detta för andra orsakers skull", och dessa orsaker voro, att han icke var vän af det gamla presteståndet; för att få bort det såsom stånd ville han gå in på reformen. Nu har hvarken i denna eller Andra Kammaren presterskapet varit särdeles starkt representeradt; men icke har derför någon fiendskap eller motstånd visat sig mot detta stånd eller mot religionen i de delar, lagstiftningen har dermed att göra. Hvad den i betänkandet afhandlade frågan vidkommer, så tror jag ingen kan säga, att det nu är riktigt väl stäldt med valrätten. Det kan väl sägas att, om Herr Borgs motion skulle bifallas, hvilken är den enda jag vill understödja, skulle detta icke inverka synnerligen på valens utgång; men jag tror icke, att grundad anledning förefinnes, att i sådant fall man skulle här i landet få se något motstycke till hvad en talare anförde från England, ty dertill är det svenska folket alldeles för nyktert. I den kommun, jag tillhör, är hemmantalet icke fullt 30 mantal, men der finnas 105 fastigheter, hvilka äro så lågt taxerade, att

Ändring af 14 § Riksdagsordningen.
(Forts.)

deras innehafvare icke äro valberättigade, utan när de, såsom icke sällan händer, komma till valförrättningen, till sin stora förtrytelse tillbakavisas, ehuru de kunde vara lika lämpliga valmän som andra.

Att Herr Wallenberg vill förorda endast Gustaf Ericssons motion förundrar mig ej så mycket, då han kanske icke i allmänhet är en vän af den stora del af landets befolkning, som landtmännen utgöra. Skall emellertid en förändring göras, vill jag, att den skall gå i den af Herr Borg föreslagna riktning. Att likväl hvarken nu eller på lång tid något häruti skall vinnas, är intet tvifvel, men jag tror mig icke säga för mycket, om jag påstår, att i grundlagen finnes nedlagd en utväg, som förr eller senare kommer att begagnas, i fall motståndet här blifver allt för stort, så att det vid den nya valperioden om fem år och ytterligare efter fjorton år torde hända, att denna Kammare komme att sakna många förmågor, som man gerna skulle velat hafva kvar. För några riksdagar sedan uppträdde i denna fråga en talare med uppmaning till Kammaren att bifalla en förändring i detta syfte; men det hjälpte icke den gången. Nu vill äfven jag tala lika varmt för, att Herr Borgs motion måtte antagas att hvilatill grundlagsenlig behandling. En återremiss tror jag icke vara behöflig; ty om Medkammaren bifaller Herr Borgs motion, lär väl Konstitutions-Utskottet vara oförhindradt att formulera förslaget så, som det bör formuleras. Jag skall icke besvära Kammaren med något vidare anförande i denna fråga, utan hoppas, att Herr Talmannen framställer proposition till bifall derä, att det i Herr Borgs motion innefattade förslag må antagas att hvilatill grundlagsenlig behandling.

Grefve Hamilton, Henning: Det är icke min afsigt att inlåta mig i någon polemik med de föregående talarne, men jag tillåter mig det erkännande, att den förste talaren har den stora förtjensten att ofta slå hufvudet på spiken. Han gjorde det också nu, då han förklarade, att hvarje census-bestämmelse för valrätt är en smakfråga. År 1865 hade han smak för den census-bestämmelse, som förekommer i 14 § Riksdagsordningen, och hvilken smakade mig temligen illa. Att han förändrat sitt tycke och jag bibehållit mitt, derom är intet att säga. Deremot tror jag honom begå ett misstag, då han försöker att undvika smakfrågan derigenom att han i 14 § nedflyttar strecket så, att alla de som betala skatt till staten skulle få valrätt. Jag medgifver, att han derigenom sätter en princip bredvid den godtyckliga siffran, men mot denna princip kan man ställa en annan, nemligen att hvarje fullmyndig man kan hafva samma intresse för statens angelägenheter, antingen han betalar skatt till staten eller lyckats undgå denna olägenhet, och således utan afseende derpå bör hafva valrätt. Valet mellan de olika principerna blir då blott en ny smakfråga, om hvilken måste tvistas, och man har således genom antagandet af hans mening icke vunnit stödet af en orubblig grund-sats, men åstadkommit den skada, att man ökat lutningsvinkeln för det sluttande plan, på hvilket vi befinna oss.

Af detta skäl kan jag icke godkänna förslaget till ändring i 14 § Riksdagsordningen. Dertill skulle åtminstone fordras, att den allmänna meningen inom landet uttryckt sig så starkt för en ändring uti ifrågavarande syfte, att Regeringen funne sig föranlåten att framställa ett förslag dertill, hvilket jag dock sannolikt icke kommer att upplefva. Häre kan jag möjligen misstaga mig, men kommer emellertid att rösta emot hvarje förändring, som nu kan föreslås, och om jag ej motsätter mig en återremiss, är det således endast för att lemna Konstitutions-Utskottet tillfälle att för sin mening anföra några af de mycket goda skäl, det har att tillgå, ehuru jag medgifver, att redan den omständigheten, att Riksdagen under en följd af år visat sig obenägen för den föreslagna förändringen, för Utskottet varit ett giltigt skäl att icke anse densamma nödig.

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Herr Stråle, Holdo: I olikhet med Konstitutions-Utskottets ordförande vill jag till en början säga, att jag anser den nu ifrågasatta förändringen vara *möjlig* att genomföra, och jag skulle äfven kunna säga, att jag tror den utan våda kunna genomföras, men jag öfverensstämmer med honom deri, att jag ingalunda finner den *nödig* eller *nyttig*. Jag kan icke heller med den förste ärade talar-
ren instämma deri, att man genom bifall till förändringen skulle fylla ett länge känt behov. Jag har begärt ordet egentligen för att uttala, att min beröring under tretio års tid med alla folk-
klasser, hvaraf en stor del stå under strecket, gifvit mig en mot-
satt erfarenhet, och att mitt vistande i hufvudstaden ungefär lika
lång tid äfven styrkt denna min erfarenhet. Jag behöfver dervid
endast vädja till dem, som äro invånare i Stockholms kommun.
Vid sista riksdagsmannavalet derstädes infunno sig af nio tusen
röstberättigade allenast något öfver fem tusen. Jag hemställer,
huruvida man vid sådant förhållande kan antaga, om man ställer
något anspråk på politiskt intresse hos dem, som skatta för 800
kronors inkomst och till följd deraf äro röstberättigade, att de,
som skatta för 400 kronor, skulle hafva något särdeles stort politi-
skt intresse. Om census skulle hafva något att betyda, är det
väl, att i samma mån jag har inkomst, har jag intresse att bevara
samhället. Om de förre icke hafva något politiskt intresse, är
det då troligt, att de, som skatta för allenast 400 kronor, skola
ega sådant? Jag har från den industriella anläggning, vid hvilken
jag ganska länge varit fästad, erfarenhet derom, att det råder en
alldeles bestämd sträfvan hos arbetaren att icke blifva beskattad
till 800 kronors inkomst. Nu vill jag dock icke fördölja, att detta
möjligen kan bero derpå, att kommunalutskylderna i Stockholm
stiga betydligt för dem, som komma till detta streck; men ett
faktum är, att hos den stora mängden af arbetare icke visat sig
något starkare behof att få deltaga i allmänna angelägenheter,
och jag kan icke heller finna, att någon olycka derigenom inträffat
eller kommer att inträffa. Jag har icke kunnat underlåta att
nämna denna omständighet, hvilken gifver mig stöd för den upp-
fattningen, att den tid ännu icke är inne, då man behöfver vid-

Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

taga en sådan förändring, som den nu föreslagna. Säsom stöd för denna förändring har en talare på elfsborgsbänken åberopat, att kvalifikationerna under det gamla systemet voro mycket bättre än under det nya, och han yttrade dervid, att den nu varande grunden för valrätt hvilade på två lerfötter. Jag kan blott beklaga, att han ringaktar tillverkningar af lera, i synnerhet som det visat sig att dylika tillverkningar trotsat förgängelsen långt bättre än mångt annat material, hvarom våra fornforskare kunna bära vitnesbörd, hvilka utvisa, att leran lemnat upplysningar, då skrift och tal länge sedan försvunnit, och jag kan icke finna, att grunden för det nya systemet är så vacklande.

Det första stödet nämnde talaren vara *penningen*. Det är sant, att penningen är något materielt, och att den verksamhet åter, som grundar sig på valrätt, är i viss mån andlig, men det kan icke nekas, att, så länge vi nödgas lefva och vistas här på jorden, penningen är ett verksamt medel och att, om den är ett ondt, den är ett nödvändigt ondt. Jag vågar dessutom påstå, att penningen spelade lika stor roll, i det gamla representations-sättet som i det nya. Talaren sade, att valrätt till den gamla representationen berodde på tjänst eller yrke. Men representerar icke en tjänst, en viss inkomst? De tjänster, hvarpå den förra representationsrätten hvilade, medförde äfven löneförmåner, och således kan man säga, att äfven dessa hvilade på en viss årlig inkomst. Detsamma gäller ännu mer i afseende på yrke, ty ett yrke kan icke i längden drifvas utan penningar. Ett yrke betingar ovilkorligen inkomst af kapital eller förmåga att disponera penningetillgångar. Detta om den ena grundvalen.

Hvad åter det andra stödet, nemligen *bevillningsförrordningen*, beträffar, vill jag säga, att, så länge en af Riksdagen stiftad och af Konungen utfärdad lag är gällande, äfven om den är felaktig, kan den icke säges vara vacklande, utan den är lag; och så länge måste äfven valrätten anses hvila på lag, men icke på något så bräckligt material som den talaren ansåg.

Skulle jag således komma till ett resultat i afseende på skilnaden af kvalifikationer förr och nu, tror jag, att hela skilnaden inskränker sig till förstfödsrätten på riddarhuset, hvilken otvifvelaktigt understundom ländt vårt land till fördel och dem till ära, som utöfvat densamma, ehuru ty värr historiens vittnesbörd, särskildt från förra århundradet, visar, att penningen äfven dervid ofta spelat en allt utom aktningvärd roll.

Jag vill slutligen tillägga några ord med anledning af hvad samme talare yttrade derom, att den nuvarande kvalifikationen af 800 kronors inkomst vore för den stora massan af folket förhatlig. Jag vet icke om så är förhållandet i Elfbsborgs län, men jag, som left i den trakt af Sverige, der tillfälle och vana företrädesvis finnas att yttra sin opinion, har icke funnit något sådant rådande, och jag får bestämdt förklara, att jag ingalunda tror vare sig den ena eller andra kvalifikationen eller siffran vara bestämmande vid fråga om den stora allmänhetens belåtenhet med representations-sättet, utan hvad som dervid är afgörande, det är huruvida de

beslut, som af representationen fattas, äro mogna, kloka och för landet lyckobringande. I beskaffenheten af dessa beslut ligger en berättigad anledning till missnöje eller belåtenhet med representationen, men ingalunda deri att man skattar för en så eller så stor inkomst.

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Af hvad jag sålunda tillåtit mig anföra torde framgå, att jag å ena sidan visserligen icke befarar någon våda för samhället, om strecket för valrätten nedsattes vare sig till 600 eller 400 kronor, men att jag deremot icke funnit en sådan förändring påkallad af något vare sig allmänt eller djupt känt behof, hvarför och då den ifrågasatta förändringen uti grundlagen, om också möjlig och kanske äfven i framtiden nyttig, likväl ej *nu* kan anses vara högst nödig, jag för min ringa del anser det föreliggande betänkandet kunna godkännas.

Friherre Barnekow: Hvad som gjort, att jag begärt ordet, är, att en talare yttrat, att denna fråga aldrig vunnit något understöd inom Riksdagen. Den kommer icke heller att hädanefter vinna något understöd, om de, som hylla den ifrågavarande förändringens genomförande, tåga. Jag hyllar denna fråga därför, att jag finner minimisiffran 800 kronor vara godtycklig. En talare har här påpekat, att penningen är satt såsom kvalifikation för valrätt; men då bör man också ställa så till, att alla, som betala skatt för inkomst, äro berättigade deltaga i valen, ty få de, som skatta för 800 kronor, välja, men icke de, som skatta för lägre belopp, är penningen ingen kvalifikation. Jag var i fjor närvarande i Bevillings-Utskottet, då det var fråga, att minimibeloppet bevillning underkastad inkomst skulle höjas. Jag kan icke neka, att detta tilltalade mig. Här har ock i dag yttrats af en talare, att minimibeloppet borde höjas från 400 till 600 kronors inkomst. En talare har här yttrat, att han önskade framgång åt frågan, och det är påtagligt, att förändringen kommer att gå i den föreslagna riktningen, ty att flere personer önska utsträckning i valrätten kan icke nekas, då sedan 1870 års riksdag ständigt framkommit motioner i den riktningen. En ledamot i Konstitutions-Utskottet har sagt, att det varit enskilda motionärers fantasi, som framkallat dessa förslag; men denna fantasi hafva de väl fått från någon. Motionärerne hafva väl i sina hemorter hört några önska, att en förändring måtte ske. I min hemtrakt har jag hört personer, som betala skatt till staten, men icke äro röstberättigade, säga, att deri ligger stor orättvisa. Det går väl för sig, så länge skatten är liten, men om vi öka denna skatt, skola de personer, som stå under strecket, säga: vi få icke deltaga i valen, men vi få betala förhöjda skatter. Den tid ligger kanske nära till hands då detta kommer att inträffa. Jag tror visserligen icke, att något i sak här kan åstadkommas nu; men jag är öfvertygad att, om jag fortfarande kommer att deltaga i riksdagsgöromålen, jag får vara med då frågan kanske snart åter förekommer, och då kan det vara roligt att redan nu hafva sagt sin åsigt i saken. Då, enligt hvad jag yttrat, jag icke kan gilla Utskottets utlåtande,

*Ändring af 14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

yrkar jag frågans återremitterande, icke derföre att jag hoppas härigenom nu åstadkomma något, utan derföre att jag vill visa, att det finnes personer, som redan nu velat instämma i motionärernes åsigt.

Herr vice Talmannen: Då denna fråga, efter hvad jag tror, nu för första gången i denna Kammare blifvit föremål för ett lifligt meningsutbyte, vill jag icke underlåta att här uttala min mening, och detta så mycket hellre, som jag icke har anspråk på att hafva fått den särskildt uttryckt i Konstitutions-Utskottets föreliggande betänkande.

För min del får jag säga, att jag alls icke tillhör dem, som anse, att rättigheten att medverka till representationens sammansättning bör räknas till de allmänt menskliga rättigheterna, utan jag är fullt öfvertygad om, att staten och samhället är berättigadt att begränsa denna rättighet så, som samhället anser för sitt ändamål önskligast och bäst. Det har funnits en tid, då den uppfattning gjorde sig gällande, att vissa samhällsintressen särskildt borde representeras, hvilken uppfattning i vårt land fick uttryck i de fyra stånden, hvilka man måste tillhöra för att vara berättigad till utöfvande af representationsrätt. Den tiden är nu förbi, men då man öfvergick till den nya representationsformen, var det icke derför, att man ansåg, att icke några garantier för samhället voro behöfliga, utan man sökte tvärtom finna sådana. I hvad mån man deri lyckats, derom må meningarne vara olika, och att nu derpå inlåta sig vore utan tvifvel olämpligt; men visst är, att en bland de garantier, man sökt, har varit den, att icke utsträcka valrätten till ledamöter i Andra Kammaren längre, än man ansåg sig hafva rättighet antaga, att de, som erhöello denna rätt, också i följd af sin verksamhet och sin ställning i samhället skulle ega någon förmåga att utöfva densamma. Det kan icke falla mig in att här uttala någon misstro mot de talrika klasser, som stå under strecket, ännu mindre kan jag föreställa mig, att någon i denna Kammare skulle yfvas öfver sin personliga ställning; men jag tror icke jag uttalar en åsigt, som är främmande för någon i denna Kammare, om jag säger, att det ligger i sakens natur, att den, som icke hunnit något slag af ekonomisk bergning utan måste ega sig åt omsorgen om de dagliga behofven, icke kan hafva den ledighet i sinnet och icke heller i vanliga fall erhållit den uppfostran och bildning, att det kan vara lämpligt att göra honom medverkande till val af representanter. Nu är det gifvet, att, hvar gränsen än sättes, den är godtycklig, men någonstädes måste den sättas, och har man redan nu satt den temligen lågt, följer deraf, att man, genom att ännu mera sätta ned den, ökar inflytandet af de samhällsklasser, man svårligen kan anse lämpliga att utöfva ett afgörande inflytande på representationens sammansättning och derigenom på de allmänna ärendenas gång. Man säger, att det icke blir en godtycklig siffra, om man sätter gränsen der, hvarest skyldighet att betala allmän bevillning börjar, men jag för min del får säga, att om hvar och

en, som betalar till statens behof, också skall vara röstberättigad vid riksdagsmannaval, så kommer man ännu längre ner än nu ifrågasatts, ty oberäknadt de personliga afgifterna, betalar hvar och en konsumtionsskatter, och jag kan icke finna, hvarför den ena skatten skulle vara för mer än den andra. Med rösträtt inom kommunerna är förhållandet annorlunda, ty der utgå ju kommunalutskylderna i regeln efter allmänna bevillningen. En talare har här yttrat, att, då man vid den gräns, kommunalförfattningarne uppställa, kan medelbarligen deltaga i val till Första Kammaren, man äfven borde anses valberättigad till Andra Kammaren, men den ärade talare, som yttrade detta, känner nog, att inom kommunen röstas efter graderad skala, då deremot vid val till Andra Kammaren hvar och en har allenast *en* röst. Detta utgör en stor skilnad. Jag tror icke, att samhället i sin helhet skulle hafva nytta af att nedflytta strecket och erhålla en så stor tillökning af valmän, som deraf skulle blifva en följd, utan är tvärt om öfvertygad, att sådant skulle, särskildt inom sådana valkorporationer, der nya valmän skulle i stort antal uppstå, leda till högst väsentliga förändringar i det sätt, hvarpå valen komma att utfalla, och då jag icke vill dertill medverka, anhåller jag om bifall till Konstitutions-Utskottets förevarande betänkande.

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Friherre Klinekowström: Jag skall icke med många ord förlänga diskussionen; men en talare icke långt ifrån mig här har till försvar för Konstitutions-Utskottets ifrågavarande betänkande yttrat åtskilliga saker, som jag icke kan gilla. Att Konstitutions-Utskottet, om det förordade motioner, hvilka under föregående riksdagar blifvit af denna Kammare ogillade eller lemnade utan afseende, derigenom skulle förlora sin ställning till Kammaren, tror jag honom ej hafva rätt i. Om Konstitutions-Utskottet söker att handla rätt och för Riksdagen anmäler eller föreslår de förändringar i grundlagen, som det anser rigtiga och nödiga och nyttiga, så tror jag för min del, att Utskottet dermed skulle vinna mycket mera, än om Utskottet söker bevara sin ställning till denna Kammare med ledning af hvad Utskottet förmenar Kammaren skola tänka om åtskilliga anspråk i ett eller annat hänseende från den stora massan af folket. Det är, synes mig, en besynnerlig argumentation, att denna fråga icke skulle kunna vinna sin lösning derför, att denna Kammare förut förkastat likartade förslag; ty det kan väl icke vara en mätare af hvad som är rätt och önskligt, att denna Kammare, vare sig utan eller efter votering, afslagit åtskilliga motioner, som gått i samma rigtning som de förevarande. Det torde väl i alla fall vara Konstitutions-Utskottets rätt och pligt att utreda frågan och ånyo framställa den för Kammarne. Hvad samme talare anförde derom, att det ringa deltagande i riksdagsmannavalen, som redan nu är en egendomlig företeelse inom de klasser, som ega rätt att välja riksdagsmän till Andra Kammaren, föga uppmuntrade att öka dessa valmäns antal, tror jag icke heller är så rigtigt. Genomgår man vallängderna för olika delar af landet under olika tider, så finner man

Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

att berörda företeelse beror på en del andra orsaker, än han nämnde; och skulle man döma om de för valrätt stadgade vilkorens lämplighet på grund af det ringa antal personer, som infinna sig vid valurnorna, måste man ju bryta stafven öfver de nu valberättigade klasserna, hvilket jag visst icke vill göra. Hvad beträffar de insinuationer, han tycktes göra rörande mina politiska förhållanden, så vill jag säga att jag tagit till regel att aldrig besvara dylika. Har jag misstagit mig om hans mening, vore det mig kärt; men i annat fall ber jag att blott få hänvisa till bestämmelserna i 52 § Riksdagsordningen.

En annan talare missförstod den bild, jag begagnade om den genom den nya Riksdagsordningen införda representationen; och det skulle vara rätt beklagligt, om denna missuppfattning skett med afsigt. Han påstod äfven, att de valrättsqualifikationerna i gamla Riksdagsordningen, hvilka jag ansåg vara att föredraga framför dem i den nya, icke voro så oberoende af penningeförhållanden. Ja, till en viss grad stodo de visserligen i sådant beroende, men i hufvudsak voro de dock oberoende af penningens sjunkande eller stigande värde. Beträffande hans yttrande, att ingen tjänst funnes, som ej lemnade sin innehafvare någon lön, så torde de af herrarne, som deltagit i kommunala angelägenheter, väl veta, att för dessas ombesörjande finnas många, ganska tunga tjänster, som ej inbringa någon lön, men hvilka man ändå måste åtaga sig. Hvad han nämnde derom, att bevillningsstadgan vore en lag, och att följaktligen bevillningen berodde på båda statsmakternas beslut, så är det någonting nytt. Nog vet jag, att man sträfvar derhän, men ännu så länge tror jag, att det är Riksdagen allena, som bestämmer bevillningen. Den ifrågavarande talarens argument finner jag lika bräckliga som produkterna af hans yrke.

Jag slutar med att anhålla om återremiss och tror, att en utsträckning af den allmänna rösträtten skulle på samma gång vara en gärd af rättvisa och billighet mot folket äfvensom en afklohet förestafvad handling.

Herr Wallenberg: Jag ber att först få vända mig mot Herr Jöns Pehrsson med anledning af hvad han yttrat och upplysa, att jag icke uttalat mig mot Herr Borgs förslag, utan endast för Herr Gustaf Ericssons, och det af det skäl, att ju mindre man sammanlänkar flera frågor med hvarandra, desto större utsigt har man att få någon förändring genomförd.

Ordföranden i Konstitutions-Utskottet har tagit mycket illa upp, att jag tillåtit mig tala om motiveringen i Utskottets betänkande; men jag hemställer till Herr Talmannen, om icke, derest man endast skulle yttra sig om Utskottets förslag, att ifrågavarande motioner icke må af Riksdagen bifallas, men förbise hela motiveringen, detta vore ett förbiseende, som Utskottet icke borde upptaga väl. Motiveringen är det som, för sakens afgörande, är af vikt, och jag tror icke att man bör behandla ett utskotts-betänkande så, att den ene blott säger ja och den andre nej, utan

jag föreställer mig, att man ock bör ega rätt att orda om motiven, och jag har äfven sökt vederlägga de motiv, Utskottet här framlagt. Ordföranden upplyste oss temligen oväntadt derom, att det icke lönade sig att begära återremiss, ty Utskottet skulle icke i alla fall göra något åt saken. Jag tror det vara möjligt att, om Andra Kammaren bifaller Utskottets hemställan, Utskottet eger rätt att stå stilla och vidhålla sitt förra yttrande; men, i fall Andra Kammaren också återremitterar betänkandet, kan Utskottet icke gerna så förfara, ty då anser jag det Utskottets skyldighet att redigera förslaget på ett sätt, som uttrycker begge Kamrarnas mening, emedan det då är *Riksdagens* åsigt, och icke längre blott en enskild motionärs åsigt, som kan af det myndiga Utskottet ringaktas. Ordföranden nämnde vidare, att man borde akta på den allmänna opinionen hos folket, hvilken icke skulle hafva uttalat sig för de ifrågasatta ändringarne. Huru han får reda derpå, vet jag icke; men det vet jag, att inom temligen vidsträckt kretsar tycker man, att det borde jemkas litet på de nuvarande villkoren för valrätt, och att dermed ingen fara skedde, då man icke rubbade någon princip, utan blott ändrade en siffra, som erkänt är godtycklig. Skall man vänta, tills man får reda på allmänna opinionen i den vidsträckt mening, ordföranden tycktes antyda, då får man vänta så länge, att man icke kan besluta i så viktiga grundlagsfrågor som den förevarande med full sans och måtta, utan då kommer man till denna hänförelse, som är allt annat än lämplig vid lagfrågors afgörande. Att, såsom han yttrade, tillkomsten af bortåt 158,000 nya valmän skulle vara något betänkligt, kan jag för min del ej inse — och jag vill i parentes hafva nämnt att, fastän man talat om att jag skulle hafva röstat för den nya representationsförändringens antagande, har jag likväl icke gjort det, helt enkelt af det skäl att jag år 1865 icke var riksdagsman, men jag har accepterat den skeddä förändringen, och det har jag ännu ej ångrat — men jag tror, att de, som önska att representationsförändringen blir något af i tillämpningen, så att den kommer att hvilat på en ännu bredare basis, icke böra se någon olycka eller fara i att representationen får stödja sig på ytterligare 158,000 valmän. Hvad beträffar farhågan att de sålunda tillkomna nya valmännen skulle öfverflygla dem, som nu äro valberättigade, tror jag icke att dessa senare skulle lida något tvång, utan endast få en behöflig väckelse att begagna sin valrätt, så att en ökad täflan i detta afseende uppstode, hvilket ju ej innebure någon fara. Hvad som deremot är farligt, det är denna liknöjdhet och försöffring i fråga om valrättens utöfning, och hvad som kan åstadkomma en ändring häruti är en ren vinst. Den nämnda farhågan anser jag endast vara en gissning, vid hvilken jag ej kan fästa någon betydelse.

Den ärade talare, mot hvilken jag nu företrädesvis vändt mig, yttrade äfven, att när valmännen mangrant rusade till valurnorna, då först ville han tillse hvad som kunde göras åt saken. Ja, när de så göra, då vill jag deremot se till, att man icke ändrar grundlagen, utan håller på den; men då de icke mangrant rusa till ur-

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

*Ändring af
14§ Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

norna, utan lugn råder och ingen agitation pågår, då tillhör det representationen att taga i öfvervägande, om ej lämpliga ändringar böra vidtagas, så att man undviker att lagstifta under påtryckningen af en stark rörelse. Jag tror därför, att denna fråga borde med mera ifver att söka sanningen af Utskottet behandlas, och hemställer fortfarande hos Herr Talmannen om proposition på återremiss.

Herr Wallenius: Jag erkänner, att det erfordras ett ofantligt politiskt mod att i denna Kammare yttra sig till förmån för streckets nedsättande för dem, som äro valberättigade eller valbare till riksdagsmän i någondera Kammaren, äfvensom för mildrande af penningens förfärliga makt i kommunala saker, ty detta lär väl knappast på många år här finna något understöd, som är värdt att tala om. Jag vill dock icke lemna detta tillfälle obegagnadt för att tillkännagifva, hvilken ståndpunkt jag intager i denna fråga, ty, såsom denna hittills stått i denna Kammare, har jag ansett det vara alldeles onödigt att deri yttra mig, men då jag nu ser, att flere här tagit dristigheten åt sig att nämna några ord till förmån för dem, som icke äro politiskt berättigade, vill äfven jag göra det.

Jag håller för klokt att så småningom nedsätta census, på det man slutligen må uppnå den vackra personlighetsprincipen, om hvilken här yttrats så många vackra saker äfven från dess motståndares sida, ty ju mera vi nedsätta census, dess mera närma vi oss personlighetsprincipen, och på det att den icke såsom i andra länder må nå oss genom våldsamma skakningar, anser jag, att man så småningom bör gå folkets billiga önskuingar till mötes. Det kan väl hända, att denna opinionsstorm icke är så mäktig, att den kan skaka det nuvarande Konstitutions-Utskottets ledamöter från denna Kammare, men jag vet sannerligen icke huru mäktig den skall blifva för att kunna åstadkomma något sådant. Detta lemna jag åt framtiden att afgöra, när stunden då blir inne, men säkert är, att det vore önskligt, om den icke blefve allt för våldsam.

Det har blifvit sagdt af en talare här, att den roll, som penningemakten spelar i vårt land, vore på det högsta att lofprisa, men jag påstår motsatsen. Se på den makt, penningen utöfvar i alla våra kommuner vid tecknandet af bidrag till jernvägsanläggningar, om den är värd att lofprisa! Se på det elände, som penningen åstadkommit genom teckning af bidrag till Halsberg—Motala—Mjölby jernväg i de kommuner, som genomlöpas af denna jernväg! Gå till dessa människor, som kanske nu blifvit ruinerade af denna penningemakt och fråga dem, om densamma är välsigelsebringande, och jag tror, att herrarne skola få det svaret, att den är på det högsta förkastlig. Det är klart, att, då penningemakten stält så illa till i vårt land, man skall komma och ropa på Riksdagen: hjälp oss, vi äro i nöd! Men, mine herrar, detta måtte ligga tungt på deras hjertan, som åstadkommit något sådant, och jag tror, att tiden nu är inne för desse mäktige herrar att be-

sinna sin frid nu då allmän ruin förestår i vårt land. och då kanske många af dem äro på väg till tiggarsstafven. Jag anser därför, att det nu är tid på att hos desse mäktige herrar an-
 hålla, att de måtte något foga sig i omständigheterna och icke hålla på denna makt, som penningen förlänar dem. Jag sluter mig till den åsigt, som här blifvit uttalad, att Utskottets betänkande måtte återremitteras, på det att Kammaren måtte säga, att den icke lägger ett blekladgt nej till alla mensklighetens böner.

*Ändring af
 14 § Riksdags-
 ordningen.
 (Forts.)*

Herr Hallenborg: Jag skall visst icke länge upptaga Kam-
 marens tid, men jag anser mig skyldig att yttra några ord med afseende på de yttranden, som blifvit fälda med anledning af mitt första anförande.

Hvad beträffar den ärade talaren på elfsborgsbänken, hvilken framstälde såsom Utskottets skyldighet att handla efter sin pligt och icke låta sig påverkas af en tillfällig opinion, så ber jag den värde talaren märka, att jag just erkänt detta, då det gäller stora frågor.

Med anledning af Herr Wallenbergs yttrande att, derest begge Kamrarne återremitterade ärendet, så finge väl Utskottet komma med ett betänkande, som ginge i den med återremissen afsedda riktning, kan jag upplysa honom om att en sådan skyldighet — hvilken visserligen åligger andra Utskott, t. ex. Stats-Utskottet — icke gäller för Konstitutions-Utskottet, hvarföre jag får förklara, att om också Kammaren skulle återremittera ärendet, kommer jag, med all aktning för Kammaren, likväl icke att frångå min åsigt om hvad som i denna fråga är rätt, utan skall jag fortfarande hålla på den mening, Utskottet redan många gånger uttalat. Utskottet har i detta fall icke någon skyldighet att rätta sig efter den syftning, hvari återremiss sker, och jag vill i herrarnes minne återkalla, hurusom före det nya representationsskicket förhållandet var, att alla motioner om grundlagsändringar skulle väckas direkt inom Utskottet, och Utskottet behöfde icke inlåta sig på något svaromål å dessa motioner i annat fall, än om motionären yrkade att utfå Utskottets yttrande, då han egde att detsamma jemte sitt förslag trycka och för det senare sjelf enligt tryckfrihetslagen ansvara.

Talaren på elfsborgsbänken yttrade något om, att jag skulle gjort mig skyldig till insinuationer mot honom, och han ville hänvisa mig till 52 § Riksdagsordningen. För dem af Kammarens ledamöter, som icke kunna denna § utantill, får jag nämna, att denna § innehåller, att om ledamot gör sig skyldig till personligen förolämpande uttryck, eger Kammaren pröfva, huruvida han skall få näpst af Talmannen eller åtalas vid domstol. Då jag vet med mig, att jag i allmänhet med vett och vilja icke vill sära någon och vid detta tillfälle icke tänkt på att framställa någon insinuation mot denne ledamot, så skulle det synnerligen förvåna mig, om jag härvid icke yttrat mig med den takt man i denna församling bör iakttaga. Skulle han emellertid uppfatta hvad jag

Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

yttrat såsom någon mot honom rigtad insinuation, vill jag bedja honom vara försäkrad, att det icke varit min mening, och jag vill gerna be honom om ursäkt, om han så uppfattat mitt yttrande.

Talaren på stockholmsbänken sade, att i tider af lugn och ro borde man göra ändringar i lagbestämmelserna, men i tider då man rusade till valurnorna borde inga ändringar göras. Jag tror deremot, att man bör stifta lagar så, att de skola vara verk-samma under både lugna och oroliga tider, och om man under lugna tider ändrar lagar på ett sådant sätt att man utsår oros-frön, så tror jag icke att man handlar med den vishet lagstifta-ren bör iakttaga, utan jag anser att man handlar riktigast, om man noggrant och allvarligt ser till om en reform är nyttig, det må nu vara under lugna eller oroliga tider.

En talare, Herr Wallenius, ansåg, att det behöfdes stort poli-tiskt mod att uppträda i denna Kammare med de åsikter han hyste. Jag kan likväl försäkra honom, att denna Kammare är så human och har åhört så många diskussioner, der åsikter af de mest motsatta slag gjort sig gällande, att det för att här upp-träda icke behöfves annat mod än att stå vid sin åsigt, denna må vara för Kammaren behaglig eller icke.

Grefve Posse, Gösta: I fråga om förändringar och förbätt-ringar i statsskicket gifves det två sätt att gå till väga. Det ena skulle jag vilja kalla det *anglo-germaniska* sättet, eller att så småningom göra förändringar för att slippa ifrån att på en gång göra totala omstöpningar, och det andra sättet är det *romaniska*, som består i att rusa åstad på en gång och förändra hela sam-hällsskicket. Den fråga, som här föreligger, är icke af någon så stor betydighet för tillfället, men den ärdock af den beskaffenhet, att den hör till de slags frågor, hvilka, i likhet med hvad som yttrades om föreslagna förändringen uti vårt gamla representations-skick, icke komma att falla. Den kommer tvifvelsutan att oupp-hörligt upprepas och förnyas, och detta så mycket mera, som i flera af våra grannländer saken redan är genomförd. Jag tror icke att det är värdt att dölja för sig, att frågan är af denna beskaffenhet, ty då förhållandet är att endast $\frac{1}{4}$ af dem, som till myndig ålder kommit, hos oss innehafva politisk rösträtt, lärer frågan icke komma att falla. Önskar man nu en lugn utveckling i landets förhållanden, bör man väl ställa till sig den frågan: hvilket är bäst, *antingen* att så småningom eller, för att begagna ett uttryck från 1865 års riksdag, "*tum för tum*" genomföra saken, *eller* att ständigt sätta sig emot hvarje förändring och kanske till sist blifva tvungen att bifalla en förändring, som omskapar hela vårt samhällsskick? För min del böjer jag mig för auktoriteten från 1865 och ställer mig på den ståndpunkten att vilja "*tum för tum*" genomföra förändringen. Under sådana förhållanden, och då jag vill att något skall göras men icke vill gå så långt som att bi-falla motionen, vill jag förena mig med dem som yrkat återremiss. Hvad nu beträffar Konstitutions-Utskottets ordförandes yttrande, att detta skall till ingenting tjena, så är det mycket möjligt att

det icke tjenar till något med afseende på det nuvarande Konstitutions-Utskottet, men jag lefver i den öfvertygelsen, att då leda-^{Ändring af} möterne i det närvarande Konstitutions-Utskottet redan äro helt och hållet glömda, står Första Kammaren kvar, och om Första Kammaren nu fattar beslut om återremiss af detta ärende, så kommer detta beslut i och för sig sjelf att vara af en sådan betydighet, att om Konstitutions-Utskottet dertill lemna sitt bifall eller icke, är det temligen likgiltigt.

Af sådana skäl, och då jag anser att man bör inslå den enda rätta vägen, som är att så småningom beträda reformernas bana för att icke tvingas att på en gång göra totala förändringar, yrkar jag återremiss af betänkandet.

Herr Jöns Pehrsson: Då ingen annan än jag yrkat bestämt bifall till den ena af motionärernes framställningar, lär det väl vara klokast af mig att, med återtagande af berörda yrkande, förena mig med dem som yrkat återremiss, under förhoppning att, om detta yrkande vinner Kammarens bifall, Konstitutions-Utskottet nog skall tänka litet närmare på saken. För min del skulle jag vilja lägga denna sak varmt på herrarnes hjertan.

Ordföranden i Konstitutions-Utskottet har påstått att det vore en lätt sak för honom — äfven om han dertill måste låna penningar — att för 1,000 kronor köpa ett hemman åt en person för att kunna göra honom till riksdagsman. Ja! att köpa ett hemman till *en* person, det kan väl gå för sig, men att köpa till 100,000 personer för att få dem röstberättigade, det vill kanske icke Utskottets ordförande göra.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att i den medborgareklass, som kallas folkskolelärare på landet, och som skall uppfostra våra barn till att blifva dugliga medborgare, hafva de fleste icke politisk rösträtt. Jag har icke hört någon påstå, att dessa framställningar hvila på någon oriktig eller orättvis grund och derföre hoppas jag, att Kammaren beslutar återremiss för att afvakta hvad Andra Kammaren skall göra. För min del vill jag återkalla mitt förra yrkande och förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Grefve Mörner, Oscar: De forskningar, jag gjort i historien och den erfarenhet jag förvärfvat mig, hafva fört mig till den åsigten, att det är bäst för ett samhälle, att deltagandet i de allmänna angelägenheterna är inskränkt till ett mindre antal samhällsmedlemmar; ty huru förträffliga än de enskilda personerna såsom sådana kunna vara, så torde dock icke den stora massan vara lämplig att deltaga i styrelse- eller förvaltningsåtgärder. Likväl kan jag icke neka, att jag med bekymmer tänkt på det ärende, som föreligger, och hört de åsikter, som här uttalats. Man har sagt — och det är sant — att allmänheten på många orter för närvarande icke utvecklar något stort intresse för riksdagsmannavalen, och att en stor del af de röstberättigade uteblifver vid valtillfällena, hvilket skulle visa, att allmänheten är nöjd med de

*Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)*

Ändring af
14 § Riksdags-
ordningen.
(Forts.)

nuvarandena förhållandena och icke önskar någon förändring. Jag medgifver, att så kan vara förhållandet, men jag vill kasta en blick på den närvarande ställningen. Det som vanligen mest inverkar på belåtenheten hos en nation är tvifvelsutan beskaffenheten af den tunga, hvarmed statsbidragen drabba invånarne, och sättet huru beskattningen utgår och huru den är fördelad. Den stora mängden förstår, att särskilda ekonomiska kriser icke kunna föras regeringen till last utan härröra af andra orsaker, men allmänheten är mycket känslig för skatternas ökande och debetsedlarnes höjande; och då det nu fortgått en lång tid, att skatterna icke ökats utan snarare blifvit nedsatta, och allmänheten icke heller haft något särdeles att anmärka i afseende på administrationen, så har öfver hufvud taget belåtenhet förefunnits med sakernas gång. Jag tror mig sålunda kunna påstå, att folket i allmänhet är nöjdt med de nuvarande förhållandena. Detta kan nog vara godt och väl, men deri kan också ligga en ganska stor våda. Om man skulle tänka sig, att de personer, som fått sig uppdraget att utföra vare sig den styrande eller Riksdagens makt, skulle ängsligt vilja söka förekomma allt, som skulle kunna väcka missnöje i landet, och det komme att behövas ökade tillgångar för något ändamål, så kan det inträffa, att man ryggar tillbaka för att begära eller bevilja medel till ett sådant ändamål med hänsyn till att det skulle föranleda ökad beskattning och således kunna väcka missbelåtenhet. Hvad gör man då? Jo, man afstår ifrån eller afslår alla, äfven berättigade anspråk för statens behov och söker reda sig på det sättet, att man visserligen icke ökar statsutgifterna men på samma gång skadar staten mera genom de besparingar man söker åstadkomma, ty på dem vinner icke samhället, tvärtom det lider deraf, ty samhällets första skyldighet är att tillse, att allt funktionerar ordentligt och att man icke, för att slippa en ökad beskattning, försummar det som behöves för statens nödvändiga utveckling. En ökad beskattning väcker lätt missnöje och det kan vara sannolikt, att vid sådant förhållande en del skattdragande ibland allmänheten skulle börja att säga: hvarföre få vi icke deltaga i vården af samhällets angelägenheter? Häri ligger faran att bibehålla det bestående, och jag tillstår att jag för min del är ganska tveksam hvad härvid är att göra. Jag har vid denna riksdag förmärkt den mest ängsliga skuggrädsla för att höja bevillningsafgifterna och äfven tullafgifterna, och jag anser att redan genom de beslut, som här fattats, skada kommer att uppstå. Vid sådant förhållande kan det vara fråga, om man icke bör föredraga ett ondt för ett annat, som hotar att blifva ännu större. Jag vill likväl dermed icke säga, att förhållandena nu äro sådana, att man behöfver vidtaga någon åtgärd, men jag har velat uttala min åsigt, att dessa motioner måste öfvervägas och att man måste noga betänka hvad dervid kan vara att göra. Man kan icke ständigt och jemt vägra de bidrag staten behöfver och man kan icke heller i längden vägra att ofvan strecket inrymma så många, som dertill kunna anses ega någon befogenhet och dertill förmenar jag, att, om äfven Utskottets förslag i år kan bi-

fallas, så skall frågan likväl inom en icke aflägsen framtid återkomma och lærer då sannolikt vinna mera afseende.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Konstitutions-Utskottets förevarande utlåtande, dels ock återremiss deraf, framställdes propositioner på dessa yrkanden och besvarades, den första med talrika ja, blandade med nej, och den senare med talrika nej, blandade med ja; hvaruppå, och efter det proposition på bifall till utlåtandet å nyo blifvit gjord samt med talrika och starka ja, blandade med nej, besvarad, Herr Talmannen förklarade sig nu hafva funnit ja öfvervägande.

Flere ledamöter begärde votering.

Uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

“Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, återförvisas utlåtandet.

Omröstningen företogs och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—81.

Nej—25.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 17 och 19 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 4, i anledning af väckt motion rörande tillägg till 18 § Riksdagsordningen.

Föredrogs å nyo och bifölls Banko-Utskottets nedannämnda, den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtanden och memorial, nemligen:

N:o 8, i anledning af väckta motioner om återutgifvande af riksbankssedlar å en krona;

N:o 9, i fråga om användningen af bankovinsten för år 1878; och

N:o 10, i anledning af väckt motion om inrättande af ett riksbankskontor i Östersund.

Lagstiftning rörande sådana medlemmar af svenska kyrkan, hvilka icke blifvit döpte eller konfirmerade.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 19 och 21 i denna månad bordlagda utlåtande N:o 15, i anledning af väckta motioner om lagstadganden rörande sådana medlemmar af svenska kyrkan, hvilka, ehuru till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte eller, fastän döpte, icke, på sätt samma kyrka godkänner, låtit sig konfirmera och begått Herrans nattvard.

1:sta punkten.

Herr Ribbing, Sigurd: I det ärende, som föreligger till behandling, har jag haft förmånen att vid en föregående riksdag yttra mig, hvarföre jag hvarken vill eller bör nu vara mångordig. Men jag måste anhålla, att, då ett bifall till den nu föredragna första punkten skulle omöjliggöra efteråt ens ett yrkande på bifall till hvad jag i min reservation hemställt, jag må få i sammanhang med första punkten yttra mig om hvad Lag-Utskottet först i tredje punkten af dess betänkande vidrört.

Jag har mer än en gång tagit mig friheten att här uttala den åsigt, att så kalladt civilt äktenskap eller sådant, som slutes inför borgerlig myndighet, väl vore under gifna förhållanden nödvändigt, men att det dock icke vore önskligt att införas annat än såsom en nödfallsutväg eller ett undantagsförhållande — ett mindre ondt i stället för ett under gifna förhållanden framträdande större ondt. Den synpunkt, hvarifrån jag sålunda betraktar saken, är icke kyrkans och dess kraf, ty ingen kyrka behöfver frukta, att de af dess medlemmar, som äro af själ och hjerta densamma tillgifna, icke skola vilja ingå äktenskap, helgadt med kyrkans välsignelse. Det är från statens synpunkt jag ser ett ondt — låt vara icke det i hithörande hänseenden största möjliga, men ändock ett ondt — i det civila äktenskapet eller i den civila formen för afslutandet af äktenskap. Detta grundar jag på en gifven erfarenhet, och nemligen en erfarenhet, som sträcker sig så långt tillbaka, som redan under romerska riket och ända till den dag som är. Denna erfarenhet består deri, att den civila formen för äktenskaps afslutande har medfört, der den blifvit allmännare sed, en benägenhet att betrakta äktenskapet lika med hvarje annan genom kontrakt uppgjord öfverenskommelse, som kan afslutas och som kan upplösas när så lägligt befinnes — en benägenhet att se i äktenskapet ett kontrakt t. ex. på sex månaders uppsägning. Att en sådan synpunkt med afseende å äktenskaps ingående och upplösning icke är för staten fördelaktig, behöfver jag väl icke närmare utveckla. Det ligger ju deri, att staten eger sin styrka från grunden och botten af ett fast och sedligt familjelif. Men lika villig är jag att erkänna, att hellre än att förbindelser mel-

lan personer af olika kön och med barn slutas och finnas såsom allmännare sed utan all slags statens stadfästelse; hellre vill jag hafva dem beroende af civil stadfästelse, i brist på kyrkans stadfästelse. Nu är, såsom bekant, ställningen hos oss i det närvarande ögonblicket den, att det finnes inom statskyrkan kvarstående medlemmar i tusental, hvilka icke vilja utgå ur statskyrkan, för att sålunda få rätt att ingå civila äktenskap, och icke heller vilja uppfylla de villkor, som statskyrkan fordrar, för att gifva dem kyrklig vigsel, och naturligt är, att med ett så stort antal medlemmar inom statskyrkan, hvilka icke kunna ingå med vigsel helgadt äktenskap, antalet ock blir allt större och för hvarje år ökas af sådana förbindelser, som i sedlig mening allt för väl kunna vara äktenskap, men som icke för sitt bestånd hafva någon annan garanti eller grund än en fattad öfverenskommelse mellan de två, hvilka till följd af den menskliga naturens brister, genom en hastigt påkommen sinnesuppbrensning, en fnurra på tråden blott alltför lätt kunna besluta att skiljas. Under sådana förhållanden synes mig det civila äktenskapet, äfven der begge kontrahenterna äro medlemmar af statskyrkan, vara ett mindre ondt emot förbindelser utan all ordning från juridisk sida. — Så långt är jag ense med Utskottet och dess förslag i nu föredragna punkt. Men här efter inträder en skilnad mellan min åsigt och Utskottets.

En af motionärerne har med sitt förslag om införandet af civilt äktenskap för sådana medlemmar af svenska kyrkan, som, oaktadt till mogen ålder komne, icke, på sätt samma kyrka godkänner, blifvit döpte och begått Herrans nattvard, förenat ett annat förslag, nemligen, om sådana medlemmars förhållande till kyrkans styrelse. Det är, såsom af motionen synes, här fråga om medlemmar af statskyrkan, men nemligen sådana, som icke blifvit döpte eller på af kyrkan godkändt sätt begått nattvarden, men ända kvarstå inom densamma. Motionären har, såsom bekant, yrkat, att desse icke skulle ega rätt till talan vid kyrkostämman. Sambandet mellan de två förslagen, nemligen om deras rättsliga ställning i förhållande till kyrkostämman och kyrkoråd samt om deras rätt i afseende å ingåendet af civila äktenskap, är icke svår att finna: det eger sitt uttryck i sådana medlemmars rättsliga ställning inom kyrkan i nämnda tvenne afseenden. Att deras rätt att deltaga i kyrkostämman, kan med skäl sättas i fråga, synes mig framgå af § 1 i Kongl. Förordningen om kyrkostämman samt kyrkoråd och skolråd, der det heter, att kyrkostämman afser vården af kyrkans angelägenheter, och till denna kyrkostämmas uppgifter hör äfven att välja kyrkoråd och dess medlemmar, hvilka, enligt 22 § i nämnda förordning hafva till åliggande, bland annat, att, i afseende å hvad till religionens och sedernas vård hör, vaka öfver efterlefnaden af derom gällande författningar, samt att vaka öfver att spridande af vilseförande läror förekommes och kyrklig söndring förhindras. Det vill med ett ord säga, att kyrkostämman och genom den kyrkorådet är den närmaste styrelsen för kyrkan; och mig förefaller det då ock klart att den, som skall vårda

Lagstiftning rörande sådana medlemmar af svenska kyrkan, hvilka icke blifvit döpte eller konfirmerade.
(Forts.)

Lagstiftning
rörande så-
dana med-
lemmar af
svenska kyr-
kan, hvilka
icke blifvit
döpte eller
konfirmerade.
(Forts.)

sig om religionen och kyrkans angelägenheter i ett visst kyrkosamfund, bör hafva en öfvertygelse, till följd af hvilken han vill värda den i enlighet med kyrkans sanna intresse, men att han deremot icke får hafva en sådan öfvertygelse, genom hvilken han förklarar och gifver till känna, att, så vidt på honom ankommer, han önskar och sträffvar till kyrkans upplösning. Första villkoret för ett sådant samhälles existens är nemligen en enig samverkan mellan dess medlemmar och framför allt inom samhällets styrelse.

Man har mot förslaget, att dissentierande medlemmar inom kyrkan skulle från deltagande i kyrkostämma uteslutas, anmärkt, att desse baptister, som qvarstå inom statskyrkan, likväl få deltaga i utgifterna till kyrkan. Detta är sant. I förbigående vill jag påminna om, att detsamma gäller äfven om dissenters, som icke tillhöra statskyrkan, och om sådane, som anmält sig till utträde ur densamma. Desse få deltaga i nämnda kostnader och besvär, men hafva ingen rösträtt vid kyrkostämma. Under sådant förhållande skulle man väl, tyckes det, kunna yrka, att en sådan rätt då icke heller borde tillkomma de andre, nyssnämnda dissenters, som qvarstå i kyrkan. Men låt vara, att man ville visa större undfallenhet mot dessa sist nämnde: jag har, för att fästa afseende äfven vid en sådan önskan, i mitt förslag till hvad en skrifvelse i ämnet skulle innehålla nyttjat uttrycken, att man borde hemställa till Kongl. Maj:t om eller i hvilken utsträckning inom statskyrkan qvarstående dissenters borde få deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut. Vill man gifva dem en sådan rätt med afseende å de ekonomiska angelägenheter, som kyrkostämma och kyrkoråd hafva att behandla, äro ju derigenom alla konsiderationer för dem uppfyllda.

En sådan begränsning eller uteslutning, som nu blifvit omnämnd, skulle således, efter min tanke, hafva skäl för sig i sakens natur. Men den skulle också vara af fördel med afseende å stadgandet om civilt äktenskap. Icke så, att de tvenne rättsbestämningarne för qvarstående baptister följa den ena ur den andra; nej, begge följa ur dessa medlemmars ställning till statskyrkan. Men om deras rätt att deltaga i kyrkostämma och kyrkoråd blefve begränsad eller upphäfd, låge i denna genom offentlig lag eller förordning klargjorda och för alla bekanta stadga en ytterligare och allmänt bekant norm och beteckning för att desse, när de få rätt att ingå civilt äktenskap, dock icke till fullo utgöra ledamöter af statskyrkan. — Att de ej i egentlig mening tillhöra kyrkan, är nu i sig sjelf visserligen klart, då de ju bekänna sig såsom varande baptister, men det funnes sålunda tillika ett formelt-juridiskt liksom kännetecken, som tydligen ådagalade att nödvändigheten af civilt äktenskap vore ett undantagsförhållande, lika väl som det att icke få till fullo deltaga i kyrkostämma också är ett undantagsförhållande. Om deremot Utskottets förslag helt naket bifalles och rättighet till civilt äktenskap således beviljas medlemmar af statskyrkan, som icke vilja uppfylla de villkor, som för kyrkliga äktenskap fordras, så får detta stadgande,

eller denna, somliga af kyrkans medlemmar beviljade rätt, lätt utseende af en godtycklig begränsning, en afskärning midt på, och den fråga kan lätt uppstå, hvarför icke också de andre kunde få samma rätt; ja, om den större friheten, som häri kan anses ligga, skall gifvas såsom en belöning åt dem, som i hvad af dem beror söka sönderslita kyrkan, framför dennas trogna och ordningsälskande medlemmar.

Lagstiftning rörande sådana medlemmar af svenska kyrkan, hvilka icke blifvit döpte eller konfirmerade.
(Forts.)

Af två skäl således synes det mig bättre, om ett stadgande om rättighet för medlemmar af statskyrkan att ingå civilt äktenskap åtföljdes af ett stadgande äfven i det andra afseendet, särskild bestämning för dem i afseende på deras ställning till kyrkostämman: att en inskränkning af deras rätt i sistnämnda afseende är i sig sjelf rättvis och förestafvad af omsorgen för kyrkans eget bestånd; samt att dymedelst tillåtelsen till civilt äktenskap skulle tydligen framstå såsom en undantags- och nödfalls-lagstiftning. Och på dessa skäl vågar jag vördsamt hemställa hos Herr Talmannen om proposition derpå, att i den första punkten med förkastande af Utskottets förslag min reservation må bifallas.

Herr Sjöbring: I likhet med den föregående talaren instämmer jag i hvad Utskottet föreslagit i 1:sta och 2:dra punkterna af dess betänkande, men deremot icke i Utskottets hemställan i 3:dje punkten. Såsom Kammarens ledamöter torde hafva inhemtat af betänkandet, har en motionär tillstyrkt, att medlemmar af svenska kyrkan, hvilka uppnått myndig ålder, men icke blifvit konfirmerade och icke begått Herrans nattvard, för det första icke skulle få deltaga i kyrkostämmas öfverläggningar och beslut, men för det andra skulle erhålla rättighet att ingå äktenskap inför borgerlig myndighet. Här äro enligt min uppfattning sammanförda två saker, hvilka icke höra tillsammans. Är det nu så, att på vår svenska kyrkas mark finnas personer, hvilka, ehuru till mogen ålder komne, antingen icke blifvit döpte — detta skulle då vara barn af baptistiskt sinnade föräldrar, som icke utträdt ur kyrkan — eller, om de blifvit döpte, icke låtit sig konfirmera, är tydligt, att sådana personer icke kunna ingå äktenskap enligt den lagstiftning, som nu finnes; och är det af samvetsbetänkligheter, som de icke låtit sig döpa, kunna de icke heller utträda ur kyrkan, enär det icke lär finnas något kristligt samfund, med hvilket de skulle kunna förena sig. Alltså finnes för dem ingen laglig utväg att ingå äktenskap, som i juridiskt hänseende vore giltigt. Men är det nu så, att äktenskaps ingående är en naturlig rättighet, och är det för samhället af vikt, att sådana personer få ingå äktenskap, som äro i juridiskt hänseende giltiga, och icke sammansluta sig i lösa föreningar, då finnes icke någon annan utväg än att tillåta civilt äktenskap på sätt nu blifvit föreslaget; och är det en naturlig rättighet att få ingå äktenskap, då bör denna rättighet icke behöfva köpas genom att de afsäga sig rättigheter, som de förut haft, nemligen att deltaga i kyrkostämmas förhandlingar och beslut. Å andra sidan, är det tillbörligt, att så beskaffade personer, som här omtalas, icke få deltaga i kyrkostäm-

*Lagstiftning
rörande så-
dana med-
lemmar af
svenska kyr-
kan, hvilka
icke blifvit
döpte eller
konfirmerade.
(Forts.)*

mas förhandlingar, ja, då böra de derifrån uteslutas, utan att de derföre skulle behöfva få någon ersättning i rättigheten att få gifta sig.

Att det nu är otillbörligt att låta dessa personer deltaga i vårdandet af de kyrkliga angelägenheter, som åligga kyrkostäm-
ma, medgifver jag gerna. Jag instämmer i allt hvad förre tala-
ren både yttrat och skrifvit derom, men jag förmodar också, att
Kammarens ledamöter för det närvarande icke lära kunna förneka
sanningen af det skäl, Utskottet begagnat för att likväl afslå
denna del af Herr Grafströms motion, nemligen det skälet, att
inga praktiska olägenheter yppat sig deraf, att medlemmar af
svenska kyrkan, hvilka, ehuru till myndig ålder komne, icke blif-
vit konfirmerade och begått Herrans nattvard, deltaga i kyrko-
stämmas öfverläggningar och beslut. Jag har nemligen den men-
ning, att man icke bör lagstifta endast för att värja sig mot
tänkta vådor, faror, som möjligen kunna uppstå, men kanske också
icke uppstå. Nu är visserligen möjligt, att dissenters, hvilka
qvarstå inom kyrkan, en gång blifva så talrika, att de kunna ut-
öfva något inflytande på kyrkostämman. Då blir det naturligtvis
af vigt att söka garantier deremot, men jag är icke viss på att
det då är nog med den garanti, som här är ifrågasatt, utan tror,
att andra måste sökas. Framför allt torde det blifva nödvändigt
att söka införa det stadgande, att dissenters icke få deltaga i
prestval, men för närvarande tror jag, att man icke behöfver tänka
på denna våda för den svenska församlingen. Här i betänkandet
läser man, att det skulle finnas ett mycket stort antal baptister i
vårt land, nemligen vid 1878 års början 13,773. Nu är jag dock
icke viss på att detta antal helt och hållet utgöres af sådana,
som hafva i sitt sinne bestämdt omfattat baptismens läror eller
om icke möjligen deribland finnes en mängd, som luta åt dessa
läror, men icke kommit till en afgjord öfvertygelse derom. Här-
med må nu vara huru som helst. Vidare talas om att bland bap-
tisterna skulle finnas 3,485 odöpta barn och 1,069 okonfirmerade.
Naturligtvis äro alla odöpta barn okonfirmerade och den sista
siffran får väl anses utvisa antalet af baptister, hvilka hunnit till
den ålder att de kunnat konfirmeras, men icke vilja låta konfir-
mera sig. Detta antal 1,069 är stort, men hälften deraf är kvin-
nor och den andra hälften män och af desse hafva många icke
uppnått myndig ålder, hvarför de icke heller kunna deltaga i
kyrkostämmas öfverläggningar och beslut. Således utgöra de
okonfirmerade baptisterna en försvinnande del af den befolkning,
som öfverlägger och beslutar om kyrkostämmas angelägenheter
och af denna del, låt vara att den också uppgår till 500 perso-
ner, äro ganska många förhindrade af sin samhällsställning att
deltaga i kyrkostämman.

Efter mitt förmenande förhåller det sig sålunda och jag tror,
att man icke skall kunna öfvertyga Kammaren om att det för-
håller sig på annat sätt. Dessa personers antal är så ringa, att
det icke är nödvändigt för närvarande att vidtaga några åtgärder
för att förhindra dem ingripa i vår kyrkas angelägenheter. Men jag

har ett annat skäl utom det, som jag nämnt, eller att jag icke vill lagstifta i förtid, emedan det då händer att man icke finner det, som framdeles, då det blifver nödvändigt att lagstifta, visar sig vara det allra nödvändigaste. För närvarande råder, såsom hvar man vet, stor oro och jäsning i religiöst hänseende, men jag är för min del viss om att denna oro skall gå öfver, att jäsningen småningom skall lägga sig; och hvad sker då? Jo naturligtvis att en del dissenters återgå till kyrkan och att den största kommer att grunda församlingar, då de ej längre finna skäl att på detta sätt med ena foten qvarstå inom kyrkan och med den andra stå utom henne. Då, såsom jag hoppas, förhållandena på detta sätt ordna sig sjelfva, finner jag för min del icke nödvändigt att Riksdagen för närvarande afåter någon skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om en undersökning af förhållandena och ett deraf föranlett lagförslag, som skulle begränsa ifrågavarande personers rättigheter i kyrkligt hänseende.

Jag yrkar således nu bifall till Utskottets hemställan vid första punkten.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad och Herr Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten dels ock afslag derå och bifall till den af Herr Ribbing emot punkten afgifna reservation; framställdes proposition på bifall till punkten och besvarades med Ja.

2:dra och 3:dje punkterna.

Biföllos.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Hrr *Ljungqvist*, *Lexow* och *Rylander* under två veckor från den 26 i denna månad samt Hrr *Koch* och *Bengtsson* under tre veckor från nämnda dag.

Kammaren åtskildes kl. $\frac{1}{4}$, till 3 e. m.

In tidem
O. Brakel.

Lagstiftning
rörande så-
dana med-
lemmar af
svenska kyr-
kan, hvilka
icke blifvit
döpte eller
konfirmerade.
(Forts.)

Onsdagen den 26 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades tre protokollsutdrag för den 22 och protokollet för den 12 i denna månad.

Herr Statsrådet *Vult von Steijern* aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om inteckning i jernväg och i sammanhang dermed erforderliga författningar, hvilken proposition, efter skedd föredragning, hänvisades till Lag-Utskottet.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets utlåtanden:

N:o 28, i anledning af Riksdagens år 1878 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning af statsverkets samt andra af allmänna medel bestående fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1876;

N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition i fråga om afsättande till kronopark af indragna ryttmästarebostället Kolleberga N:is 1 och 2;

N:o 30, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord till byggnadstomter från indragna häradshöfdingebostället Hvetlanda, Thomas- och Kullagården;

N:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående upplåtelse af jord från Eskilstuna kungsladugård till Eskilstuna mekaniska verkstad;

N:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af kronofogden A. M. Dryselius och häradsskrifvaren E. J. Augustin ålagd skyldighet att gälda 1868 års ränta för Trysunda fiske i Västernorrlands län;

N:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från hemmanen Ridön till byggnadsplats m. m. för folkskola;

N:o 35, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående reglering af kronans och bolagets P. A. Norstedt & Söner till hvarandra gränsande tomter å Riddarholmen;

N:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsättande till kronopark af sergeantsbostället Aplahult N:o 1 och andre korporalsbostället Bosakulla N:o 1; och

N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från förra regementspastorsbostället Vesterhus för utvidgning af Frösö mötesplats i Jemtlands län; äfvensom Andra Kammarens protokollsutdrag N:o 133, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 14, i anledning af väckt motion om utläggande på grundet Kopparstenarne af ett fyrskepp; samt

Första Kammarens Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 1, med anledning af väckt motion om aflåtande af underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utläggande af ett fyrskepp på grundet Kopparstenarne;

hvarrefter beslöts, att de två sistnämnda målen skulle å bordlistan uppföras under samma nummer, för att i ett sammanhang af Kammaren behandlas.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Hr *Lenning* under två veckor från denna dag, Hr *Jöns Pehrsson* under tiden från denna dag till den 14 April, Hr *Anders Andersson* under tre veckors tid från denna dag, Hr *Hallenborg* och *Robson* från den 29 i denna månad till och med den 15 instundande April samt Grefve *Spens* och Hr *Warn, L. M.*, under tre veckors tid, räknad från den 29 innevarande månad.

Kammaren åtskildes.

In fidem
O. Brakel.

Fredagen den 28 Mars.

Kammaren sammanträdde kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 26 och protokollet för den 14 i denna månad.

Föredrogos men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet följande, den 26 i denna månad bordlagda mål, nemligen Stats-Utskottets utlåtanden N:is 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36 och 37 samt Andra Kammarens protokollsutdrag N:o 133 och i sammanhang dermed Första Kammarens Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 1.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades Hr *Evers* under 14 dagar från den 31 innevarande månad.

Kammaren åtskildes.

In fidem

O. Brakel,
